

ročník 15

adar II 5776

březen/duben 2016

www.maskil.cz

7

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Oskarový Saulův syn	8
Košer a halal a jak to spolu (ne)souvisí	10
Jezídka Juni a ti druzí	12
Židovský hřbitov v Libni	20

■ Krátce

Z tohoto příběhu se učíme, že poté, kdy jsme se Hospodinu zpronevěřili a neposlouchali přikázání Tóry, tak nás vyhnal do vyhnanství, do galutu. Zároveň však s námi posílá strážce, kteří nad námi budou bdít a budou nás chránit před všemi, kteří nám budou chtít škodit. To vše ale Bůh činí ve skrytu tváře, aniž by si toho kdokoli všimnul. Přece jenom Mordechaj a celé jeho pokolení pochopili, že vše, co se s nimi a s ostatními syny Izraele děje, pochází od Boha.

rabín Daniel Mayer

Tento velký syn města Cáchy je nám dodnes příkladem lidské vzájemnosti a starostlivosti o druhé v naprosto extrémní životní situaci. Fredy Hirsch se řídil heslem nevzdávat se, vytrvat. Pokud se postavíme diskriminaci a netoleranci ve všech jejích formách, pokud budeme mít občanskou odvahu se zasazovat o svobodu a vzájemný respekt v našem každodenním životě, pak uctíme památku Fredyho Hirsche správně.

Marcel Philipp

Stalo se už i jinde v Evropě, v méně i více civilizovaných zemích, že nastala jakási koincidence moderní povýšenosti nad starobylými zvyky s arogantní obranou čichší domněle poškozovaných práv. V nastalém rozpoložení se pak někdo vynořil nápad na zákaz všech rituálních porážek. A v celém tom hybridním spleťenci se přitom nebylo možno zbavit jakéhosi šmaku, že jde o něco jiného, anebo že jde též i o něco jiného, než jen o zvířecí utrpení. Že tu hraje svou odpudivou roli potenciálně všudy přítomná obava z cizoty

Jan Schneider

Čtrnáctiletý skaut Fredy Hirsch
v Porýní roku 1930

(foto: archiv města Cáchy) ►

Nevzdávat se
a vytrvat

Cáchy si připomněly 100 let
od narození Fredyho Hirsche:
čtete na str. 4

Kde jsou v textu Tóry skryti Ester a Haman?

Ve středu 23. března večer zahajujeme čtením **Esterina svitku** – מגילת אסתר – náš nejveselejší svátek **Purim**. Následujícího dne při ranní bohoslužbě, po uložení svitku Tóry, čteme Esterin svitek podruhé. Připomeňme, že v obou případech jsou také ženy povinny zúčastnit se čtení megilat Ester, neboť Židé v perské říši byli zachráněni díky ženě – královně Ester.

Úvodem připomeňme čtyři povinnosti – *micvot*, které musíme na Purim splnit; začínají písmenem „מ, mem“: מקרא מגילה (mikra megila) – číst Esterin svitek, משלוח מנות איש לרעהו (mišloach manot iš le-reehu) – posílat si vzájemně dárky, מתנות לעביונים (matanot la-evjonim) – dávat dary chudým a konečně משה פורים (mište Purim) – uspořádat purimovou hostinu. Tyto čtyři *micvy* plníme během purimového dopoledne. Kromě toho máme mnoho krásných purimových obyčejů, například pořádáme soutěže o nejhezčí masku, v Izraeli se konají velké maškarní průvody zvané *adlojada* a pečeme *Hamanovy uši* – אוזני המן (oznej haman) plněné tradičně mákem, ale i čokoládou nebo datlovou marmeládou. Purim je také našim jediným svátkem, kdy je doporučováno se napít o něco více, přesněji עד לא ידע (ad lo jada) čili do ztráty vědomí. To však nedoporučuji, neboť zcela opilý člověk ležící někde pod stolem nemůže vychutnat radostnou purimovou atmosféru.

Nyní se podívejme na několik zajímavých poznatků, které nám obyčejně při čtení Esterina svitku a během oslavy svátku jaksi uniknou.

V traktátu *Chulin 139b* se uvádí: „ואנכי הסתר אסתיר פני, ואתר מן התורה מנין? – Odkud se dovídáme o Ester z Tóry? Z verše „A já skryji, zakryji (ve-anochi *haster astir*) svou tvář onoho dne“ (Dt 31,18). Vilenský ga'on se ptal, proč našim učencům bylo zvláště zatěžko ptát se na to, odkud se dovídáme o Ester z Tóry? Proč se neptali na ostatní spravedlivé – *cadikim*, jejichž prostřednictvím byl učiněn zázrak? Vilenský ga'on rabi Elijahu si odpověděl: Neboť svatost země Izraele je tak nesmírná, že zázrak, který se v ní udál, není tak velkou novinou. Například zázrak o Chanuka, který se stal v Jeruzalémě. Gemara se ptá: Avšak o Purimu, kde je náznak, že Hospodin koná pro nás velké zázraky i ve vyhnanství? To jsme se již učili z verše „ואנכי הסתר אסתיר פני, – A já skryji, zakryji svou tvář...“; neboť v něm je skryt náznak na Ester. Čemu se to podobá?

Příběhu o králi, který měl jediného milovaného syna, jenž byl jeho chloubou. Jednou však princ zhřešil proti svému otci a král se na něj velice rozhněval a chtěl ho přísně potrestat. Tak se i stalo. Král vyhnal svého syna do velkého temného a hlubokého lesa. Nehledě na hněv, přesto se král ve svém

srdci obával o princův život a zdraví. Proto za něj poslal do lesa vojáky, aby jej hlídali, aby se mu v hlubokém lese nic nestalo. Přikázal jim však, že mají dávat pozor, aby si jich princ nevšiml. Když tak princ bloudil

Purim_Ester.jpg: Jemská dívka v kostýmu královny Ester v telavivském purimovém průvodu, rok 1934. (foto: Wikipedia, Library of Congress)

hlubokým lesem a přemýšlel o tom, jak velmi se na něj otec zlobí, tu znenadání se na něj vyřítil velký medvěd. Než však stačil králova syna napadnout a nějak mu ublížit, vyběhl zpoza hustého křoví jeden z královských vojáků s taseným mečem v ruce a medvěda zabil. Překvapený princ nestačil ani poděkovat svému zachránci, když voják opět rychle zmizel v hustém lese. Po několika dnech bloudění došel princ k malé studánce, která byla uprostřed tohoto hlubokého lesa. Když se k ní sklonil, aby se napil vody, s nedalekého stromu seskočil rys a chystal se prince zakousnout. V tu chvíli odkudsi vyletěl šíp, který zasáhl rysa přímo do srdce. Voják, který šíp vystřelil, opět rychle zmizel v temném lese. Po čase, když jednou v noci spal princ pod jakýmsi stromem, přepadli ho lupiči. Nestačili mu však dosud ublížit, když tu se na ně vyřítila skupina vojáků, kteří je zahnali. Náhle si princ uvědomil, že vše, co se s ním dosud dělo, nebyla prostě jakási náhoda, ale že otec za

ním poslal své vojáky, aby nenápadně, aniž by o tom věděl, jej chránili. Taková otcovská starostlivost prince ohromně potěšila a netrvalo dlouho, princ se vrátil do paláce, poklekl před otcem a prosil jej za odpuštění.

Otec mu odpustil a princ se stal opět jeho milovaným synem jako dříve.

Z tohoto příběhu se učíme, že poté, kdy jsme se Hospodinu zpronevěřili a neposlouchali příkázání Tóry, tak nás vyhnal do vyhnanství, do *galutu*. Zároveň však s námi posílá strážce, kteří nad námi budou bdít a budou nás chránit před všemi, kteří nám budou chtít škodit. To vše ale Bůh činí ve skrytu tváře – בהסתר פנים – aniž by si toho kdokoli všimnul. Přece jenom Mordechaj a celé jeho pokolení pochopili, že vše, co se s nimi a s ostatními syny Izraele děje, pochází od Boha. Proto se usilovněji modlili, příkladně se postili a činili upřímné pokání. Díky zázraku, který Hospodin učinil prostřednictvím královny Ester, se vrátili se na přímou cestu plnění příkázání Tóry, s níž v minulosti sešli.

Ve stejném traktátu *Chulin 139b* se uvádí: „המן מן התורה מנין? – Odkud se dovídáme o Hamanovi z Tóry? Z části verše Genesis 3,11, kde stojí „ze stromu – המן העץ“ (*hamin ha-ec*, ale bez vokalizace to lze číst také jako *haman ha-ec*), tedy tu máme skrytý náznak na Hamana. Mnozí jistě řeknou, že toto je dosti krkolomná talmudická konstrukce, ale rabin Isser Zalman Meltzer (1870–1953) našel velmi těsnou blízkost mezi hříchem prvního člověka, který jedl ze zapovězeného stromu poznání, a nepřítelem Židů Hamanem. Haman byl velkým boháčem a nic mu tedy nechybělo. Kromě toho byl vezírem krále Achašveroše, a tudíž nad vším měl moc a vládu. Všechno to však pro něj nic neznamenalo, pokud viděl, že se mu dosud Mordechaj neklaní a nepokojuje se před ním. To, že se mu Mordechaj nepokořil, bylo pro něj solí v očích a stalo se to jeho hlavní utkvělou představou, která jej neustále pronásledovala.

Podobný náznak nalezneme v Tóře u prvního člověka ve slovech „המן העץ – ze stromu“ (Gn 3,11). Prvnímu člověku v zahradě Eden také nic nescházelo. Adam rozmlouval s Hospodinem, byl nesmrtelným, vše bylo přichystáno pro jeho rozkoš a pohodlí. Měl jen jeden jediný zákaz ohledně plodů stromu poznání. Tento jediný ▶

zákaz mu nedal pokoje, až ho nakonec porušil. Tento hřích se pro něj a jeho potomky stal osudným, neboť se z nich stali smrtelníci.

Na začátku Esterina svitku se uvádí, že perský král Achašveroš a poté, kdy se Ester stala jeho ženou, tak i ona vládla nad sto dvaceti sedmi krajinami (Est 1,1).

Midraš **Berešit Rabba 58:3** vypráví o tom, jak rabi Akiva seděl v učebně a kázal. Během jeho kázání však začali žáci usínat. Rabi Akiva je proto chtěl probudit a snažil se upoutat jejich pozornost otázkou: „Víte, co bylo zásluhou královny Ester, že vládla nad sto dvaceti sedmi krajinami? Královna Ester byla potomkem naší pramatky Sáry, která žila sto dvacet sedm let, proto jí byla svěřena vláda nad sto dvaceti sedmi krajinami.“

Rabi Akiva učil své žáky, že královna Ester vládla podle počtu let života pramatky Sáry sto dvaceti sedmi krajinám. Každý rok – jedna krajina. Podle tohoto pořádku můžeme také říci, že každý týden v životě naší pramatky Sáry, kterých bylo 6604, představoval město, kterému královna Ester vládla. Každá hodina Sářina života, kterých bylo 1 109 472, představovala každou jednu ves, které Ester vládla. „Podívejte se,“ řekl

rabi Akiba žákům, „co je možné ztratit, když jen jednu jedinou hodinku prospíte!“

Purim je našim nejveselejším svátkem, proto jistě nebude od věci zakončit naše vyprávění typickou židovskou anekdotou.

V Lublinu nastoupil Žid do vlaku, který jel do Varšavy. Zanedlouho poté, co se vlak rozjel, vešel do vagonu průvodčí a Žid se ho zeptal, zda neví, jak daleko to je z Lublinu do Varšavy. Průvodčí mu odvětil, že 170 kilometrů. Žid se na okamžik zamyslel a pak se ho zeptal: „Dobře a kolik kilometrů to je z Varšavy do Lublinu?“ Průvodčí se překvapeně podívá na Žida a odvěti mu: „Nerozumím vaši otázku, přece jsem vám říkal, že z Lublinu do Varšavy to je 170 kilometrů, tak je snad jasné, že z Varšavy do Lublinu je to také 170 kilometrů!“ „To je zvláštní, opravdu zvláštní,“ odvětil Žid průvodčímu. Průvodčí na něj nechápavě zíral a řekl: „Nevím, co by na tom mělo být něco zvláštního.“ Žid se podíval na průvodčího a řekl mu: „Opravdu to je zvláštní, máme každý asi jiné počty. Podívejte, u nás od Purimu do Pesachu je měsíc, ale od Pesachu do Purimu máme jedenáct měsíců!“

Všem čtenářům a příznivcům Maskilu שמח פורים – veselý Purim!

► Rabín Daniel Mayer

Program Bejt Simcha

březen/duben 2016

středa 23. března
od 19 h v Bejt Simcha
Purimová oslava
kantilace Megilat Ester,
purimové veselí;
masky vítány

neděle 27. března
od 15 h v Bejt Simcha
Dětský purimový
workshop

Přihlášky prosíme do pátku 25. 3.

sobota 16. dubna
od 10.30 h v Bejt Simcha
Šachrit

ranní šabatová bohoslužba

neděle 17. dubna
od 15 h v Bejt Simcha
Dětský pesachový
workshop

Přihlášky prosíme do pátku 15. 4.

pátek 22. dubna
od 18:30 h
v Akademické restauraci
Pesachový seder
viz pozvánka na této straně

PRAVIDELNÉ AKCE

Ivrit – hodiny hebrejštiny

pro mírně pokročilé
každé úterý od 18 h

pro pokročilé
ve čtvrtek od 18 h

pro středně pokročilé
ve čtvrtek od 19.30 h

Úvod do judaismu

každé úterý od 19.45 h

Četba siduru

středa vždy 1x za 14 dní od 18 h

Kabalat Šabat

každý pátek od 18 hodin

Bejt Simcha

Maiselova 4, 110 00 Praha 1
Telefon: 603 393 558

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz
Web: www.bejtsimcha.cz

Židovská obec v Praze
ve spolupráci s Rabinátem, ČUŽM a holkami Ernejkami
vás co nejsrdečněji zve na

Purimovou obecní veselici

14. adar II 5776 – středa 23. března 2016
od 20 hodin

Hlavní program začíná ve 20 hodin v hlavním sále ŽOP. Večer uvede pan rabín **David Peter**. Uvidíte originální **zpracování Purimšpilu** v podání **Halky Třešňákové, Karla Zímy a Jarmila Škrvny** podle scénáře **Petra Kolečka**. Těšte se na vystoupení pravého kouzelníka v purimovém stylu. Hřebem večera bude klavírní a pěvecké vystoupení **bratří Klánských**. Programem nás provede milá **Vida Neuwirthová** a na závěr si společně zazpíváme pár purimových písniček.

Od **21.15 h** hraje v hlavním sále výtečná kapela zpěvačky **Petry Ernyeí** k poslechu i k tanci.

Program a zábavu ve 3. patře ŽOP zajišťuje báječná **ČUŽM**.

Občerstvení je otevřené v hlavním sále od 19 hodin.

Masky vřele vítány! Vstupenky již v prodeji v pokladně ŽOP.

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v **elektronické podobě** na www.maskil.cz

b) v **tištěné podobě za cenu poštovného a balného**; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 603 393 558, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovného a balného je v ČR minimálně **250 Kč ročně**; uvedený obnos nám laskavě zašlete **složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-895 956 0207 /0100** u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno.

Pesachový seder Bejt Simcha

pátek 22. dubna od 18.30 h

Akademická restaurace (Masarykova kolej, Thákurova 550/1, Praha 6)

Uzávěrka přihlášek nejpozději do 15. 4. na e-mailu: kehila@bejtsimcha.cz nebo na tel: 603 393 558. Vstupné: členové FŽO 300 Kč (studenti 300 Kč), nečlenové 400 Kč.

Nevzdávat se a vytrvat

Cáchy si připomněly 100 let od narození svého rodáka Fredyho Hirsche

Město CÁCHY, Couvenovo gymnázium a Židovská obec CÁCHY společně oslavily sté výročí narození Fredyho Hirsche, gaye a Žida, který v extrémních podmínkách holocaustu dokázal vybudovat oázy lidskosti pro českou židovskou mládež. Pamětníci Dita Krausová, Evelina Merová a Hanuš Gaertner a Fredyho neteř Rachel Masel se při této příležitosti setkali s předsedy parlamentů Německa a Francie. Německé veřejnosti byly zároveň představeny kniha od Dirka Kämpera a dokument Helgeho Cramera. Další filmy o tragickém osudu tohoto mladého německého hrdiny vznikají v Mexiku, Izraeli a USA. V Praze a Brně si Fredyho připomeneme v dubnu v rámci Měsíce queer historie.

Fredy Hirsch

Alfred Hirsch se narodil jako mladší ze dvou dětí do asimilované německé židovské rodiny dne 11. února 1916 v domě na ulici Neupforte číslo 13 v CÁCHY. Silně katolické město CÁCHY (německy Aachen) na hranici s Nizozemskem a Belgií bylo součástí německého Pruska. Fredyho otec Heinrich provozoval malé řeznictví. Zemřel, když bylo Fredymu devět let. Jeho žena Olga své dva syny opustila, a tak se kluci museli protloukat sami. Fredyho starší bratr Paul Hirsch vystudoval Židovský teologický seminář ve Vratislavi (tehdy Breslau, dnes Wrocław) a později působil jako reformní rabín v Buenos Aires. Paulova dcera Rachel Masel vzpomíná: „Její matka, moje babička, byla zahořklá žena a já k ní neměla téměř žádný vztah. Ani můj otec s ní nevycházel. Vzpomínal, že když měl jako dítě čtyřicetistupňovou horečku, jeho matka klidně odešla do kavárny a bavila se s kamarádkami,“ popisuje rodinnou situaci Fredyho neteř žijící dnes nedaleko Tel Avivu.

Mladý Fredy Hirsch v CÁCHY navštěvoval Hindenburgovu školu (dnes Couvenovo gymnázium), v reformovaném židovském templu oslavil svoji konfirmaci (bar micva) a nejlépe se cítil v lesích nedaleké vrchoviny Eifel, kam jezdil stanovat se svým oddílem židovského skautu (Jüdischer Pfadfinderbund). Všeobecní skauti v CÁCHY v té době Židy do svých řad nepřijímali. Po nástupu nacistů k moci Fredy emigroval roku 1935 do Československa, avšak měl problémy s legalizací svého pobytu (viz článek Aleny Mikovcové ve sborníku Židé a Morava). Působil u nás jako činovník tělovýchovné jednoty Makabi, a to nejprve v Moravské Ostravě a Brně, kde většina Židů hovořila německy. Vynikal především v gymnastice, např. v disciplínách jako skok do výšky či hod oštěpem. Později se přesunul do Prahy a i po německé okupaci působil na Hagiboru: „My děti jsme ho milovaly, byl pro nás něco jako bůh. Myslely jsme si, že všechno zvládne a že dokáže splnit každé naše přání. Velmi rádi jsme s ním chodili cvičit. Bylo to v době, kdy už se jinde cvičit nesmělo,“ vzpomíná Evelina Merová. Sportovní povely jim Fredy dával hebrejsky. Věřil v sionismus a mnohým pomohl se z Prahy vystěhovat do Palestiny.

Sám odjel prvním transportem v prosinci 1941 do Terezína. „Provokoval většinu ostatních členů židovského vedení, kteří se obávali paniky, když chtěl maximálně informovat o reálném stavu věcí,“ tvrdí Dirk Kämpfer, autor německé knihy Fredy Hirsch und die Kinder des Holocaust. „V Terezíně existovaly všechny negativní jevy jako korupce, krádeže a další. Pracovala jsem tam jako opatrovnice dětí a Fredy Hirsch byl mým přímým nadřízeným. My jsme se ale

pod jeho vedením snažili uprostřed toho všeho vybudovat ostrůvek lidskosti. Fredy byl výborný organizátor a byl hrozně pedantský, vyžadoval naprostý pořádek a čistotu. Právě to pak bylo vcelku zásadní pro přežití dětí při tyfové epidemii,“ vzpomíná 95letá Trude Simonsohnová (rozená Gutmannová), která pochází z Olomouce a žije ve Frankfurtu nad Mohanem. Téměř všem opatrovníkům, kteří pracovali pod Fredym Hirschem, se podařilo celou válku přežít.

Po udání českým četníkem byl Fredy Hirsch za trest za zakázaný kontakt s dětmi z Białystoku odeslán transportem v září 1943 do Osvětimi-Birkenau. Fredy v rámci osvětímského terezínského rodinného tábora BIIb vymohl zřízení dětských bloků číslo 29 a 31, pro které prosadil vytápění, lepší polévku z cikánského tábora a zimní apely uvnitř baráků. Vedl výchovu dětí. Tehdejší děti, dnešní senioři, si ho vybavují s písňalkou, harmonikou či zpívajícího kanadskofrancouzskou dětskou píseň Alouette, gentille alouette. „Tam se nekradlo, tam se nelhalo, bylo tam morální klima jako v normálním světě,“ vzpomíná cembalistka Zuzana Růžičková, která v Osvětimi složila ►

Beseda pamětníků a Rachel Masel se studenty. Vlevo Alexander Lohe, vpravo Dirk Kämper. (foto: Pavel Kuča)

- ▶ básničku: „Ve skupině TABAAT máme všichni velký hlad. Ale není proč se smát, neb musíme nádoby si čisté brát, neb začne Fredy řvát! Sednem si a začnem... jíst.“

Většina mladších Fredyho dětí byla zavražděna v plynové komoře v noci z 8. na 9. března 1944. Spolu s nimi zahynul také Fredy Hirsch, bylo mu osmadvacet let. Situaci popisuje Dita Krausová: „V karanténním táboře, kam byl převeden celý zářiový transport, předtím než šli do plynových komor, požádal Fredy tamní židovské lékaře o uklidňující lék. Byl velice napjatý, protože jeho úkolem mělo být zapískat na znamení povstání, které připravovali vězňové. Báł se, že by všechny děti zahynuly, neměly by šanci na přežití. Lékaři mu ale dali Luminal, prášek na spaní, a sice úmyslně velkou dávku. Nechtěli, aby propuklo povstání, protože měli slíbeno od Mengeleho, že je vrátí do táborové nemocnice. Fredy se už neprobudil. Odesli ho na nákladňák, který odvezl vězně do plynu. Můj manžel Ota Kraus, Ruth Bondyová a já jsme byli v březnu 1989 na sympoziu o rodinném táboře, které se konalo v Terezíně. Ota tam potkal několik lékařů a lékárníka, kteří pracovali v táborové nemocnici pod Mengelem. A ti to Otovi vyprávěli. Přijela jsem nyní do Cách jenom proto, abych mohla svědčit, jak Fredy zemřel. Jinak do Německa jezdim nerada. Nikdy jsem nevěřila, že by Fredy spáchal sebevraždu, kterou by on určitě považoval za slabost,“ uvedla v Izraeli žijící Dita Krausová, známá z knihy Antonia G. Iturbe jako Osvětimská knihovnice.

Cáchy 2016

Oslavy v Cáchách se konaly 11. a 12. února 2016. Nejprve delegace složená ze zástupců radnice a Fredyho blízkých navštívila ve čtvrtek ráno hrob Fredyho otce Heinricha na cášském židovském hřbitově. Následovala beseda studentů, kteří Fredyho příběh zpracovávají nejen v hodinách dějepisu, ale např. také ve výtvarné výchově,

Dita Krausová s autorem článku u hrobu Fredyho otce na židovském hřbitově v Cáchách. (foto: Dirk Kämper)

s přítomnými přeživšími pamětníky. Dita Krausová na jeden z dotazů odpověděla: „Já jsem víru v Boha v Osvětimi neztratila, protože jsem v Boha nikdy nevěřila. Náboženství je pro slabé lidi, kteří nemají odvahu si přiznat, že nás nikdo nechrání, nikdo se o nás nestará,“

prohlásila Izraelka Krausová. Pražačka Evelína Merová přikývla, že to vidí stejně.

Večer následovala vzpomínková akce ve velkém sále Židovské obce Cáchy vedle moderní budovy synagogy. Režisér Helge Cramer tam promítnul pracovní verzi svého dokumentárního filmu Fredy Gay Hero. Cramer se ve svém snímku nevyhýbá ani nejkontroverznější fámě o Fredym Hirschovi: „Arnošt Lustig v jednom interview uvedl, že mu Fredy nabídl sardinku, pokud s ním půjde do postele,“ říká Hanuš Gaertner. „Výpovědi Arnošta Lustiga naprosto nevěřím. Nikdy se nám nestalo, že by se Fredy jakkoli nevhodně choval. Přece kdyby to někdy udělal, jistě by to někdo nahlásil dál. O jeho homosexualitě jsme věděli, avšak nebylo to pro nás nijak šokující. My jsme Fredyho obdivovali,“ vysvětluje Toman Brod.

Ortodoxní cášský rabin Mordechai Bohrer se pak za Hirsche pomodlil modlitbou El male rachamim (Bože plný slitování). Na můj dotaz (během následného rautu), zda mu nevadí, že Fredy byl gay, reagoval pan rabin bez rozpaků: „Tóra homosexualitu přísně zakazuje,“ uvedl Bohrer. Vstřícnější byl právník Idris Malik, zástupce

Beseda pamětníků se studenty (zprava ministryně Sylvie Löhrmannová, učitel Peter Droste a student Hicham Zaggott). (foto: Pavel Kuča)

místní islámské komunity, který se jako čestný host zúčastnil večera na židovské obci: „Nepřísluší mi lidi soudit ani zasahovat do jejich soukromí. Fredy Hirsch prokázal tolik lidství jako málokdo. Lidé bez rozdílu původu či náboženství by se měli chovat jako on,“ uvedl Malik. Nejliberálnější postoj zaujal emeritní římskokatolický biskup cášské diecéze Heinrich Mussinghoff, když mi řekl: „Jelikož Bůh některé lidi takto stvořil, je lepší, aby žili spolu v partnerství, starali se jeden o druhého a aby např. měli právo na informaci o zdravotním stavu svého partnera v nemocnici,“ uvedl katolický biskup.

Přítomně pozdravil také předseda Židovské obce Cáchy Robert Neugröschel: „Osobní statečnost Fredyho Hirsche v těch nejhorších časech a jeho připravenost pomáhat jiným svým vlastním nasazením a s osobním rizikem dávají i dnes příklad tak důležitý pro mládež,“ uvedl Neugröschel, který se narodil ve slovenském Bardejově a podniká v Praze jako developer nákupních center. Značnou část členů jeho cášské židovské obce tvoří přistěhovalci z Ruska. ▶

► Oslavy pokračovaly v pátek přijetím na radnici a krátkým setkáním s předsedy parlamentů Německa a Francie. Odpoledne se pak sešla značná část Couvenova gymnázia (bývalá Hindenburgova škola, kterou Fredy navštěvoval) v konferenčním sále školy, aby jej za účasti zemské ministryně školství pojmenovali na Fredy-Hirsch-Forum: „Fredy Hirsch zaslouží obdiv za to, co dokázal udělat pro děti. Zároveň byl Žid a homosexuál. Je velmi důležité, že jeho připomínka není umístěna někde v rohu, ale v samotném centru školy,“ uvedla přítomná ministryně Sylvia Löhrmannová (Zelení), která je vicepremiérkou spolkové země Severní Porýní-Vestfálsko. Couvenovo gymnázium je držitelem ocenění Škola bez rasismu – škola s odvahou. Studentský projekt o Fredym před pamětníky, ostatními třídami a před paní ministryní představil student Hicham Zaggoti. Po skončení akce se mi svěřil, co ho k tomu motivovalo: „V první řadě jsem muslim. A protože mezi muslimy a Židy jsou problémy, chodím do kurzu hebrejštiny. Přeji si, aby tyto dvě kultury žily pospolu a abychom se místo válčení jeden od druhého učili. Mým snem je zastavit rasismus, a proto se účastním projektu o Fredym Hirschovi. Je to můj osobní krok, jak rasismu čelit,“ uvedl student Hicham Zaggoti. „Zaznamenali jsme mnoho pozitivních reakcí od rodičů našich žáků. Z pracemi o historii naší školy jsme začali už roku 2000 návštěvami v archivu,“ řekl dějepisář Peter Droste, který studentský projekt odborně vede. Také soukromý kameraman Wisam Zureik, jehož cášská radnice najala, aby oba dva dny zaznamenal, je arabského původu: „Pocházím z palestinské vesnice v severním Izraeli,“ uvádí

Setkání na cášské radnici. Zleva: starosta Cách Marcel Philipp, pamětnice Evelina Merová, předseda francouzského Národního shromáždění Claude Bartolone, předseda německého Spolkového sněmu Norbert Lammert, pamětnice Dita Krausová, Fredyho neteř Rachel Masel s manželem a pamětník Hanuš Gaertner. (foto: Andreas Herrmann)

Wisam Zureik na svých webových stránkách. Do Německa odešel studovat. Oslavy nahrával také štáb veřejnoprávní televize ZDF z Mohuče.

Vše zakončil páteční večer pro širokou veřejnost, jehož se ve Fóru Fredyho Hirsche účastnilo na 450 lidí. Do konferenčního sálu školy přišel i Hermann Nesselrath s manželkou: „Bydlíme kousek od místa, kde je v chodníku stolperstein upomínající na Fredyho Hirsche. Rovněž jsme si nedávno koupili novou knihu od Dirka Kämpera. Proto jsme dnes tady,“ řekl obyvatel Cách Nesselrath. „Čím více jsem se o Fredym dozvídal, tím více jsem si uvědomoval, jak je jeho příběh důležitý pro německou, židovskou i gay historii. Homofobové označují gaye za slabochy, ale on byl vším jiným než zbabělcem,“ uvedl autor Dirk Kämper. Následovalo opět vyprávění přeživších pamětníků a dlouhé aplaudující ovace veřejnosti ve stoje. „Byla jsem hluboce dojata,“ uvedla Fredyho neteř Rachel Masel.

Starosta Cách Marcel Philipp (CDU) dvoudenní program zhodnotil slovy: „Tento velký syn města Cáchy je nám dodnes příkladem lidské vzájemnosti a starostlivosti o druhé v naprosto extrémní životní situaci. Fredy Hirsch se řídil heslem nevzdávat se, vytrvat.

Vstup do Fredy-Hirsch-Forum na Couven-Gymnasium v Cáchách. (foto: Pavel Kuča)

Pokud se postavíme diskriminaci a netoleranci ve všech jejích formách, pokud budeme mít občanskou odvalu se zasazovat o svobodu a vzájemný respekt v našem každodenním životě, pak uctíme památku Fredyho Hirsche správně,“ uvedl Philipp. Skutečným iniciátorem i hybatelem hirschovských oslav v Cáchách je však vedoucí kanceláře starosty Alexander Lohe (SPD), který plánuje už na červen pozvat obdivovatele Fredyho Hirsche z celého světa.

Vzpomínky na Fredyho

Mezi dlouholetými Fredyho obdivovateli je třeba zmínit novinářku Jody Beckerovou, která v devadesátých letech žila v Praze a Terezíně. Nyní působí v Kalifornii, spravuje facebookovou stránku Know Fredy Hirsch a chystá o Hirschovi film ve spolupráci s HBO. V Izraeli s podporou tamní státní televize připravuje svůj film také Rubi Gat. V obou případech se má jednat o jiný než dokumentární žánr. Naopak dokumentem je vedle snímku Fredy Gay Hero od Helgeho Cramera také film Nebe v Osvětímí od mexického filmaře Aarona Cohena. Cohen jej dokončuje s podporou mexické židovské obce a věnuje ho památce Bedřicha Steinera, který z Československa do Mexika odešel roku 1968 a Cohenovo natáčení o Fredym podnítil. „Obličej všech dvanácti přeživších v mém dokumentu se změní, hned jak začnou mluvit o Fredym. Rozzáří se, usmívají a jsou z nich zase děti,“ uvedl Cohen.

V Praze se v rámci Měsíce pro queer historii uskuteční 13. dubna letošního roku v budově Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na náměstí Jana Palacha prezentace Kämperovy německé knihy s názvem Fredy Hirsch und die Kinder des Holocaust. Film mexického režiséra Aarona Cohena s názvem Nebe v Osvětímí tam bude promítán 27. dubna, přičemž už 21. dubna se bude promítat v brněnském kině Art s úvodním slovem rebeccin Kateřiny Klimentové. Do svého programu ho také v dubnu zařadí festival Academia Film Olomouc. „Tyto pořady budou přístupné široké veřejnosti,“ uvedl Jan Seidl, předseda Společnosti pro queer paměť.

Na duben a další měsíce chystají připomínku Fredyho Hirsche také v Izraeli: „V Bejt Terezín uspořádáme na počest Fredyho Hirsche fotbalové utkání mládeže a Fredyho odkazu věnujeme i letošní Den připomínky šoa. Dále Makabi hacair plánuje na Fredyho počest zasadit několik stromů v rámci projektu Židovského národního fondu (KKL). V archivu jsme našli zajímavý dokument, podle kterého už v minulosti byl vysazen strom na Fredyho památku,“ uvedla Tami Kinbergová, ředitelka Bejt Terezín v kibucu Givat Chajim Ichud.

Fredyho Hirsche si připomíná také Židovská obec v Praze: „Sté výročí připomněl web Terezínské iniciativy (www.holocaust.cz), v Roš chodeš vyšel v březnu 2014 rozhovor s Ditou Krausovou a Terezínská iniciativa uspořádala promítání filmu Olgy Sommerové v dubnu 2011,“ uvedla Alena Ortenová za Federaci židovských obcí v ČR. Dodám, že prvním počinem byla knížka Příběh Fredyho Hirsche od Lucie Ondřichové, kterou je dodnes možno zakoupit v Institutu Terezínské iniciativy v Jáchymově ulici. Na závěr bych chtěl poděkovat Dirku Kämperovi a jeho manželce, že mi ukázali Fredym milovanou vrchovinu Eifel, a paní Evě Tamášové za její snahu prosadit i v Česku důstojnější připomínku Fredyho než jen „desku někde v rohu“. Deska s vyrytou Fredyho tváří se nachází v zahradě za bývalou školou v Terezíně, dnes Muzeum ghetta.

► Pavel Kuča (pavel.kuca.cz@gmail.com)

SOUTĚŽNÍ KŘÍŽOVKA

V tajence najdete dokončení výroku: „Nic tak nezatvrdí srdce...“ (Pozor: část tajenky je opět obráceně.)

Odpovědi zasilejte e-mailem na adresu redakce.maskil@maskil.cz nebo jako SMS na číslo 724 027 929, a to nejpozději do 31. 3. 2016. Jména tří vylosovaných výherců zveřejníme v příštím čísle. Soutěží se o knihu M. Prudíkové Nikdo mě neznásilnil, nezabil, a pak znovu neznásilnil s podpisem a vlastnoručními vpisky autorky.

Tajenka z minulého čísla zněla: „Pravda vítězí, ale dá to fušku.“ Knihu Amose Oze a Fanií Oz-Salzbergerové Židé a slova z nakladatelství Paseka vyhrávají: Tomáš Richter Urban, Milena Veselá, Rézi Weiniger. Výhercům gratulujeme.

Pomůcka: EARNŠ, OA, OŠER	KARETNÍ HRA	PRODLOUŽENÉ I	ROZSÁHLE	SLOVEN. "JDE"	VRHAT (LOSÝ)	INIC. IZR. ZPĚVÁKA NARKISE		CHEM. ZN. KYSLÍKU	HEBR. SAMARITÁNI	ANGL. "VYDĚLÁVÁ"	ZKR. "RABÍN"	INIC. HEBRAISTY BIERNOTA	SLANG. MULTIKULTURNÍ
3,14...			SVĚTLÝ KŮŇ / 2. DÍL TAJENKY				HEBR. "ŠTĚS-TI" / AKCE PŘI NIŽ ZEMŘEL J. NETANIAHU					INIC. AUTORA "KONVERZE K JUDAISMU" / 4. DÍL TAJEN.	
PŘEPIS ZN. CHOLEM		JIDIŠ ŽIDOVKA / NĚM.-IZR. DIPLOMAT A MYSLITEL (1922-1997)						SKOTSKÝ POLOOSTROV / INIC. SATIRISTY ERTERA (1792-1891)			KRÁL Z JARRYHO HRY / ST. OZN. ZÁCHODKŮ		
DRUH VÍNA						BIBLICKÝ LOVEC / NEPRAVDY						ZN. LITRU / LAT. POZDRAV	
RAKOVNICKÝ VÝROBCE KERAMIKY					STŘÍDAT V DIV. ROLI / PŮV. OBYV. PYRENEJÍ								
	3. DÍL TAJENKY / TEREZÍNSKÝ DĚTSKÝ ČASOPIS							ZKR. OPERAČNÍ SYSTÉM / PRVNÍ PRAOTEC				DOM. AVIGDOR / HUD. ZN. TONIKY	
ŘÍM. 6			ZKR. EUROPEAN BACCALAUREATE / DOM. ANNA			INTL. BANK ACCOUNT NO. / AUTOR KN. "ROSEMARY MÁ DĚTÁTKO"				TYP SPORTOVNÍHO KOLA / MPZ NORSKA			
DOMÁCKY EDUARD			INIC. BÁSNÍKA LEDERERA / MPZ IZRAELE			PATŘÍČÍ PRVNÍ ŽENĚ / PENĚŽNÍ SOUSTAVA					FYZ. ZKR. TLAKU / VRCHNÍ ZEM. RABÍN		PŘEDLOŽKA / ODĚV ŽID. ŽENICHA
(S) AMER. HERCEM (R. 1943)							INIC. IZR. HEREČKY MICHAELI / SPZ KOLÍNA			VSAKOVAL / ZKR. LOS ANGELES			
5. PÍSMENO ABECEDY		1. DÍL TAJENKY / INIC. PŘEKLADATELE GOLDSTÜCKERA							MEZE / ZN. DÁMSKÉ HYGIENY				
HEBR. "STO"				VINICE / ŘÍM. 50								TOBĚ / OZN. REGISTR. OCHR. ZNÁMKY	
EROTOGENNÍ BOD		FEUDÁLNÍ DRŽAVY					AMNESTY INTERNATIONAL			OTORHINOLARYNGOLOGIE / LOG. ZN. NEGACE			
							AUT. KNIHY "BUDDENBROOKOVI"						

Hamanovy uši z bramborového těsta

Připadají vám klasické Hamanovy uši a taštičky příliš sladké? Maskil přináší recept na pikantní sladko-slanou variantu:

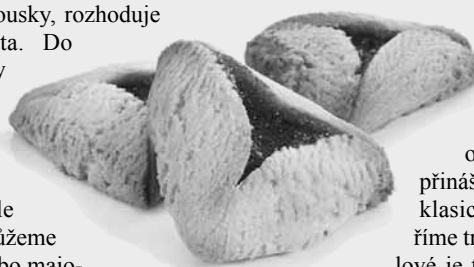
Suroviny:

- brambory staré 1 kg hrubé mouky povidla nebo mák
- cca 1 čajová lžička soli pepř (podle chuti)
- majoránka (podle chuti)

Ve slupce uvaříme brambory (alespoň 3 kg). Oloupeme a nejlépe ještě zatepla rozmačkáme jako na bramborovou kaši, jen bez mléka. Je dobré být nyní pečlivý a nenechat

ve hmotě žádné kousky, rozhoduje to o kvalitě těsta. Do bramborové hmoty vpracujeme hrubou mouku, až vznikne těsto. Zároveň jemně přisolíme a podle chuti do těsta můžeme přidat také pepř nebo majoránku. Když je těsto při hnětení příliš rozpadavé, můžeme je opatrně doředit vodou (parve varianta), případně mlékem (pak ale pozor na masité pokrmy!). Výsledné těsto necháme půl hodiny odpočinout, pak je rozválíme a skleničkou vykrajujeme kolečka na samotné Hamanovy uši.

Nyní se nabízí otázka náplně. Pro chutivý kontrast sladkého a slaného jsou nej-

lepší povidla, která se také dobře doplňují s brambory. Někdo má ale raději „klasickou“ makovou náplň; oříšková v této kombinaci přináší spíše zklamání. Když klasickým postupem vytvoříme trojúhelníkové uši (povidlové je třeba hodně uzavřít, aby náplň v při pečení nevytekla), necháme je v předehřáté troubě péci dozlatova. Můžeme je také potřít žlutkem, případně posypat sezamovými semínky.

A nakonec se musí každý rozhodnout – pocukrovat, jemně přisolit nebo nechat jen tak? Ať se rozhodnete jakkoli, dobrou chuť a Purim sameach!

red

Oscarový Saulův syn

Jedním z filmů, o nichž se v poslední době hodně mluví, je maďarský film *Saulův syn* (režie: László Nemes, v hlavní roli Saula Géza Röhrig). Snímek již získal mnoho cen, včetně Zlatého glóbu, nakonec i Cenu akademie, tedy Oskara, v kategorii cizojazyčných filmů.

Víme, že není ani vzdáleně možné představit si prožitek holocaustu, pokud jsme jim sami neprošli. Ale *Saulův syn* je film, který nás tomuto prožitku přiblíží víc, než bychom si byli dokázali představit. Je to film, který jen tak z hlavy nedostanete – možná už nikdy. Následující text nemá ambice být filmovou recenzí. Pokouší se jen vyjádřit dojmy a pocity diváka, který na tenhle film nemůže zapomenout. Paralyzující hrůza, kterou pocítíte od prvních okamžiků filmu, vás neopustí po celých 107 minut. A ani dlouho po skončení filmu.

Divák je do děje vržen bez přípravy a teprve postupně začíná chápat, o co tady jde. Muž, který v úvodní sekvenci vystoupí z rozostřeného pozadí a z něhož pak nevidíme víc než strnulý obličej bez výrazu, někam vede skupinu lidí-mužů, žen a dětí. Kam? Můžeme se domýšlet, ale nevíme. (Dozvíme se to ale brzy, stejně jako se to dozvěděly miliony lidí v Auschwitzu-Birkenau.) V „šatnách“ jsou lidé – zřejmě z nového transportu – pobízeni, aby si pečlivě uložili své věci, než půjdou do sprch, a pak že dostanou horký čaj. Poté co se za nimi dveře „sprch“ zavřou, ozývá se zpoza dveří bušení a křik, pak nastane ticho. Kamera stále sleduje mužův obličej, občas jeho záda s velkým červeným X. On a ostatní z jeho komanda mezitím mechanicky provádějí svou rutinní „práci“: sesbírat oblečení, probrat kapsy, odevzdat cennosti. Pak vytahat mrtvá těla z plynové komory a spálit. Vyčistit komoru – a vše jede nanovo.

Postupně zjišťujeme, že muž, kterého kamera bez přestání sleduje, se jmenuje Saul

sám – v okolnostech, osobách i v lágrové mašinérii. Podobně jako se musely pokusit zorientovat reálné oběti. A jako oni je zmanentý, paralyzovaný a vyděšený.

minologii jsou lidé, určení ke zplynování, označováni jako „Stücke“ (kusy) a manipulace s nimi, zaživa i po smrti, jako „Behandlung“ (v tomto kontextu asi nejlépe odpo-

Proč právě Saul? Biblický král Saul je tragická postava. Hospodin ho opustil, aniž si to Saul, podle mnoha výkladů, tak úplně zasloužil. Saul poté prožívá duševní muka (podle popisů jakési těžké melancholické fáze) a umírá nakonec vlastní rukou, aby nedopřál svým nepřítelům možnost připravit mu potupnou a ubohou smrt. I Saulovi synové (až na jednoho, spíše méně významného) umírají s ním. Těžko říci, do jaké míry tyto analogie hrály roli při volbě jména hlavního hrdiny. Zato příjmení Ausländer (= cizinec) ani žádný výklad nepotřebuje.

O Saulovi nevíme nic jiného, než co vyplývá z jeho strohých vět a z úsečných dialogů. Je maďarský Žid, snad byl ženatý a snad byl někdy zámečnickem. Nevíme, jak dlouho v lágru je, kde žil před válkou, co se stalo s jeho rodinou, zda měl děti... Je to jeden z příznaků totální dehumanizace člověka v lágru: běžné lidské emoce tu nefungují, je to příliš velký nadstandard v prostředí, kde vás obklopuje permanentní smrt a hrůza. Člověk, i když ještě žije, je zbaven osobnosti, je redukován na jakýsi lidský materiál. V (zřejmě autentické) lágrové ter-

vidá překlad „zpracování“). Právě práce, spojené s Behandlung, vykonává Saul s ostatními členy soderkomanda. Je sám obětí, ale zároveň je i vykonavatelem zla.

O Saulových pocitech se nedozvíme přímo nic. Můžeme se jen domýšlet, že už dávno všechny emoce potlačil, že funguje jen jako stroj. Nebo že se ovládá z posledních sil, že každou chvíli vybuchne a provede něco šíleného. Pravděpodobně se obě tyto polohy střídají. Saulova tvář, po celou dobu v centru záběru, je prakticky bez výrazu a může se za ní skrývat cokoliv. Stejně tak jeho řeč i chování. Člověku se téměř zdá, že vlastně už neprožívá strach. Nebo jenom v určitých okamžicích. Stejně jako ostatní členové sonderkomanda ví, že je předem odsouzen na smrt a nic ho nemůže zachránit. (Jak víme z historických faktů, sonderkomanda byla pravidelně obměňována, průměrně po třech měsících, jejich členové byli zlikvidováni a nahrazeni novou „várkou“.) Konec Saulova komanda se už evidentně blíží, jak pochopíme z hrůzně stručných náznaků. Např. když kápo Biedermann dostane za úkol sepsat pro začátek seznam ►

Ausländer a je členem sonderkomanda ve vyhlazovacím táboře v Polsku – nejspíše v Osvětimi a nejspíše ke konci války, kdy přichází transporty z Maďarska. Ve filmu to není explicitně řečeno, nic se tu nevysvětluje, divák se musí pokusit zorientovat se

3/10	1.000	Sam	Svečan	10	4
4/10	200	Dvo	Gjurovi	10	4
11/10	2.000	Sam	Svečan	11	2
12/10	3.000	leb	Ce. Ego	12	4
13/10	3.000	leb	Ce. Ego	13	2
14/10	3.000	Sam	Svečan	14	1
15/10	3.000	Svečan	Svečan	15	2
16/10	3.000	leb	Ce. Ego	16	1
17/10	100	am	Angel nam	17	2
18/10	600	am	Wendel Angler	18	2
19/10	2.000	am	Berman	19	1
20/10	3.000	Sam	Svečan	20	1
21/10	3.000	Sam	Svečan	21	2
22/10	300	Sam	Svečan	22	2
23/10	20	am	P. Biederm	23	2
24/10	10	am	P. Nemesi	24	2
25/10	3.000	Sam	Svečan	25	1
26/10	3.000	Sam	Svečan	26	2
27/10	2.500	Sam	Svečan	27	1
28/10	1.000	medice	10. 10. Vish. Daj (Dj)	28	2
29/10	300	leb	Ce. Ego	29	2
30/10	1.000	leb	Ce. Ego	30	4
31/10	1.000	am	Slopat	31	2
1/11	2.000	Sam	Svečan	1	1

Jeden z dokumentů *Scrolls of Auschwitz*: soupis zavražděných v průběhu října 1944. Počet lidí, zda šlo o muže, ženy nebo děti, odkud transport přijel a číslo krematoria. (zdroj: Auschwitz-Birkenau State Memorial Museum)

► sedmdesáti „nepotřebných mužů“. V průběhu jednoho apelu je vyvolán sám Biedermann. Je to krátká a velmi silná scéna, kdy se v Biedermannově obličejí (hraje ho Urs Rechn) mihne na okamžik výraz pochopení a hrůzy. A pak je odveden pryč – navždy.

Motiv Saulova syna lze nejspíše chápat v symbolické rovině. Saul se posedle snaží zabránit zpovělně asi desetiletého chlapce z maďarského transportu, který krátce přežil Behandlung v plynové komoře. Chce dítě pohřbit, „jak se správně má“ – do země a s obřadem. Snaží se zachránit a ukrýt tělo a hledá rabína, který by odříkal kadiš. Opět nám film nepomáhá pochopit, co se vlastně děje – Saul nesděluje ani nevysvětluje, jen jedná. Zpočátku jen pochopíme, že chlapec je pro něj nějakým způsobem důležitý. Znal ho? Připomíná mu někoho? Saul o něm později začne mluvit jako o svém synovi – je to ale pravda? Nejspíše ne. Dítě je velmi pravděpodobně spíš personifikací všech Saulových mrtvých, i těch nenarozených, je to symbol syna, kterého nikdy nebude mít, symbol pokračování života a čistoty ve zvráceném světě. A Saulovu absurdní snahu – řádně pohřbit jedno mrtvé dítě uprostřed tisíců zplynovaných a spálených těl – můžeme chápat jako morální vzpouru, jako zoufalý pokus o lidskost v nelidském a šíleném pekle. A jeho snaha je pochopitelně od začátku odsouzena k neúspěchu.

Po celou dobu je kamera zaostřena na Saulův obličej, případně na jeho záda s červeným X (označení sonderkomanda). Veškerou hrůzu, která se odehrává kolem, vnímáme pouze na rozostřené periférii obrazu a prostřednictvím zvuků a ruchů. Mrtvá nahá těla, řvaní povelů, krátké věty, které si vyměňují vězni. Chladná samozřejmost, se kterou se to vše děje, je mnohem děsivější, než kdybychom byli svědky emocionálních a dramatických scén. Sám Saul během celého filmu nepromluví snad jednou delší větou – jeho řeč s ostatními je redukována na takové minimum, že skoro přestává být lidskou komunikací. „*Tenhle transport – odkud?*“ „*Jdu s tebou.*“ „*Ano.*“ „*Ne.*“ Pocit totálního odcizení je posilován i jazykovým babylonem, který ve filmu zaznívá. Celkem se ve filmovém zvuku míchá osm evropských jazyků, především jidiš, maďarština, krátce slovenština... a samozřejmě němčina v ústech dozorců a důstojníků. Zvuková kulisa řvaných povelů, úsečné komunikace členů komanda, dupot nohou, zrychlený dech – to vše posiluje strašlivou autenticitu děje, vtahuje nás do něj a nedovolí nám uvědomit si, že sedíme v pohodlí a bezpečí kina. Ve filmu nezazní – kromě závěrečných titulků – žádná hudba. Naštěstí. Filmová hudba může být vynikající, ale u tohoto tématu a v tomto filmu správně nemá místo.

Géza Röhrig v titulní roli Saula hraje dokonale tím, že vlastně skoro nehraje. Pohybuje se jako stroj, téměř nemluví, jeho tvář ani gesta nevyjadřují žádné emoce. Nevíme ani, zda ještě nějaké emoce má, nebo zda už jde vlastně jen o skořápku, která jako člověk jen vypadá. Vše se mění ve chvíli, kdy se objeví jeho „syn“. Do té doby mechanicky jednající Saul se začne chovat nelogicky a riskantně, protože se chce zachovat lidsky. A to se v nelidském prostředí, kde má člověk menší cenu než věc, jeví jako nenormální a šílené. Charakteristicky se to projeví ve scéně, kdy se Saul snaží (v průběhu vyhazování popela zavražděných do řeky) získat pro svůj záměr bývalého rabína. Oba se dostanou kvůli svému konfliktu před německého velitele, mluví se o lopatě, která spadla muži do řeky. „A je v pořádku?“ ptá se Němec. „Ta lopata?“ Vězeň (rabín), ležící před ním na zemi ho zajímá jenom jako potenciální zdroj neklidu v komandu. Nechat ho zastřelit je jen drobná rutinní povinnost pracovního dne. „Kvůli mrtvému ohrožuješ živé!“ vyčítá Saulovi jeho přítel. Což je pravda, Saul ohrožuje sám sebe i ostatní členy sonderkomanda, s nimiž připravuje povstání a útěk. Morální imperativ, ztělesněný „synem“, se pro něj v tu chvíli stává důležitějším než fyzická existence.

Krutě přímočará filmová řeč skrývá mnoho dalších významových vrstev: film je plný náznaků, symbolů, nejistoty, mnohový-

znamovosti. Co divák, to mírně odlišná interpretace (jak jsem si ověřila v rozhovorech o filmu). Působí zde také dobře známý paradox: miliony vyvražděných jsou pro diváka natolik abstraktní, že by vyvolaly méně intenzivní reakci než jeden konkrétní tragický osud, který sledujeme z bezprostřední blízkosti. A mechanická samozřejmost, s níž se to všechno děje, děsí snad ze všeho nejvíc.

Scénář je výjimečný ve své (zdánlivě) jednoduchosti. Pokud bychom ho jen četli, působil by pravděpodobně nedramaticky, skoro nudně: děje je relativně málo, dialogů minimálně, prakticky jen v holých větách. Nic, co by přivábilo diváka. Což byl možná také jeden z důvodů, proč tolik producentů projekt odmítlo. Byly v tom jistě i důvody jiné, které si můžeme jen domyslet – prostě se jim do takového filmu a tématu nechtělo. Podkladem pro scénář byly tzv. *Scrolls of Auschwitz*, Osvětimské svitky, autentická svědectví členů sonderkomanda v Osvětimi, sepsaná a zakopaná pod podlahu kre-

matorií v roce 1944 a objevená postupně v letech 1945–1980. László Nemes napsal scénář společně s francouzskou scenáristkou Clarou Royer, původně měl být film natočen ve Francii. Nenašel se tu však producent, stejně jako pak posléze v Německu, Izraeli a Rakousku. Nakonec se realizace překvapivě ujalo Maďarsko a z rozpočtu 1,5 milionu eur financovalo 95 % (zbylých 5 % poskytla Claims Conference.) Film od svého uvedení v polovině loňského roku na festivalu v Cannes nasbíral už mnoho cen a nominací. V Cannes jako vůbec první maďarský snímek v historii vyhrál jednu z hlavních cen – Velkou cenu poroty. V neděli 28. února pak získal i Oscara za nejlepší cizojazyčný film. Každopádně jde o film, který zanechá hlubokou kinematografickou stopu. A všichni ti, kteří projekt odmítli, si teď nejspíše pomyslně rvou vlasy.

Půjdete-li na *Saulova syna*, počítejte s tím, že pak v noci nebudete spát. Ale jít byste přesto měli. Je to film, který by se měl stát „povinnou četbou“ o holocaustu – pro dospělé.

► **Zuzana Krausová**, autorka je významná lékařka specializující se na psychosomatiku a léčbu depresí

Košer a halal

a jak to spolu (ne)souvisí

Stalo se už i jinde v Evropě, v méně i více civilizovaných zemích, že nastala jakási koincidence moderní povýšenosti nad starobylými zvyky (pokud to nebyla totální nedovzdělanost) s arogantní obranou čichší domněle poškozovaných práv. V nastalém rozpoložení se pak odkudsi vynořil nápad na zákaz všech rituálních porážek. A v celém tom hybridním spletní se přitom nebylo možno zbavit jakéhosi šmaku, že jde o něco jiného, anebo že jde též i o něco jiného než jen o zvířecí utrpení. Že tu hraje svou odpudivou roli potenciálně všudy-přítomná obava z cizoty, abychom se vyhnuli nadužívanému pojmu xenofobie.

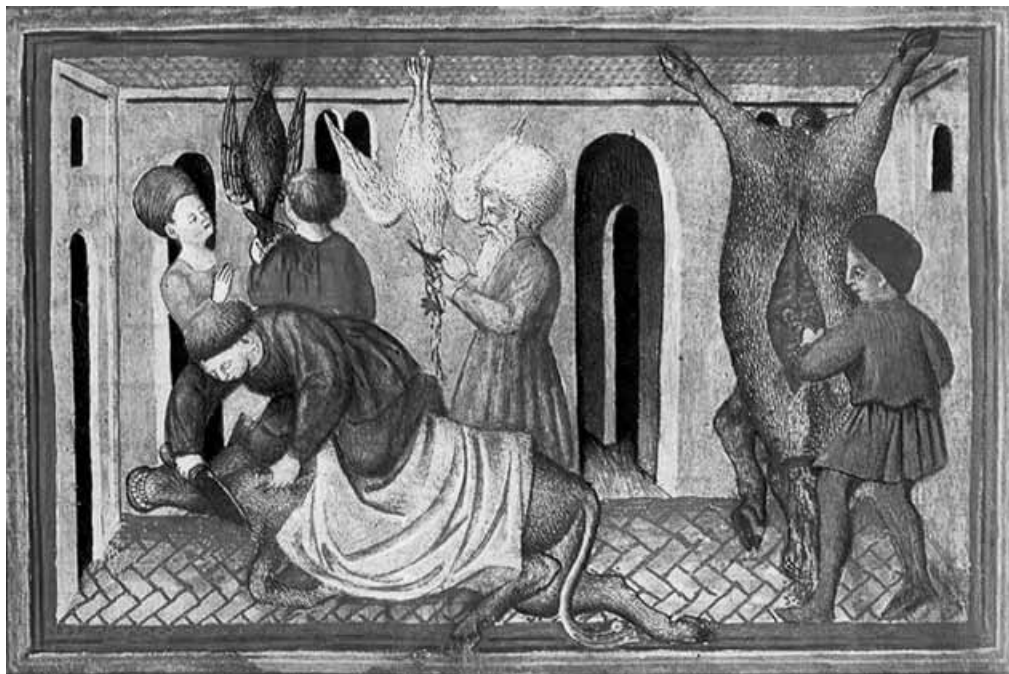
Restituční pojistka

První pokus o zákonodárný atak na *šchitu* (židovskou rituální porážku) se u nás odehrál v roce 1992, ještě v bývalém Československu. Pak se ještě několikrát opakoval, ale po pravdě, tedy politicky nekorektně, můžeme shrnout, že toto iracionální hnutí myslí bylo vždy vytěsňeno hnutím racionálním, protože vláda si nechtěla rozházet vztahy se židovskou obcí. Nikoliv ovšem z čiré lásky mezilidské! Šest miliónů obětí šoa posloužilo jako diamantová korunka vrtné hlavice na velký církevně restituční tunel, pokus o návrat k předmasarykovskému majetkovému uspořádání státu a církvi.

Není to tvrzení přehnané? A co když je též něco na argumentech „ochránců zvířat“, těch upřímných z nich, kteří doslova trpí paradoxem „humánní porážky“, jak o tom systematicky přednáší rabín Samuel Abramson? Vždyť i on připouští, že v mnoha zemích světa, ne-li dokonce v jejich většině, je košer porážka nepřijatelná a pro odbornou i širokou veřejnost neakceptovatelná. Nesporně to stojí za malý exkurs.

Šchita, košer a halal

Rabín Abramson (který je kromě rabínského titulu i držitelem titulu MVDr., a tedy osobou nanejvýš kvalifikovanou) způsobem velmi přehledným mnohokrát vysvětlil zásady *šchity*, košerní porážky. Začíná respektem, s nímž se má člověk všeobecně chovat k živým tvorům. Nejenže je nemá trýznit hladem či žízni, ale přesně naopak, musí nakrmit zvíře jako první, sebe až poté. Šochet prostě musí být odborník a respektovaná osobnost.

Vyobrazení židovské porážky a prohlídky zvířete z 15. století (vyobrazený nůž nemá hladkou čepel a tudíž ve skutečnosti neodpovídá předpisům).

Velmi zajímavé je ustanovení, že zvíře nesmí být poráženo na dohled jiného žijícího zvířete, povalení a porážení musí být co nejšetrnější. Zvíře musí být čisté, nestresované fyzicky ani duševně. To vše se musí odehrávat pod rabínským dohledem, který též vyrazuje nevhodná, neklidná či zraněná zvířata. Příprava na porážku musí být co nejkratší.

Samotná porážka zásadně neomráčeného zvířete spočívá v podříznutí krku rychlým pohybem velmi ostrého nože. Po řezu zvíře upadne do dokonalého bezvědomí. Pravidla *šchity*, jimiž jsou zvířata ušetřena bolesti, splňují klasické pravidlo chirurgie: rychle, s jistotou a s minimálním utrpením („cito, tuto et jucundo“).

Moderní výklady podložené vědeckými poznatky poukazují na to, že zvířata porážena tímto způsobem trpí ve srovnání s ostatními druhy porážky nejmenším stresem. I tak však bývá *šchita* někdy označována za „nehumánní“. Proti pocitům poctivých ochránců zvířat lze věcně argumentovat s využitím vědeckých poznatků. Zástupné námitky, které slouží pouze jako zástěrka antisemitismu, však logicky vyvrátit nelze.

O antisemitismu v plném výměru tohoto pojmu lze mluvit proto, že téměř dvě miliardy muslimů též porážejí zvířata rituálně (*halal*), podříznutím a vykrvením bez omráčení. Takovéto potraviny ale kupují i běžní

spotřebitelé, protože se staly – ovšemže při dodržení přísných rituálních předpisů – synonymem pro kvalitu.

Legislativa

Zpět k legislativnímu procesu. Již začátkem 20. století byla po Evropě vedena organizovaná kampaň s cílem *šchitu* zakázat. Švýcarsko bylo první zemí, která uzákonila zákaz košer porážek, nicméně alespoň tolerovalo import košer masa. O období nacismu darmo mluvit. V nedávné době však v Evropě došlo k více či méně úspěšným pokusům zakázat rituální porážky zejména v Holandsku, Dánsku, Švédsku a v Polsku.

V roce 2012 byl novelizován zákon č. 246/1992 Sb. (na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů) a jak bylo možno očekávat, temné hlasy se ozvaly i u nás. Osvětovou činností se však podařilo odvrátit snahy zakázat rituální porážky. Do novely (zákona č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání) se naopak dostal § 5f, umožňující rituální porážky za zákonem specifikovaných podmínek, s účinností od 1. 1. 2013.

Pak však nastal příliv migrantů povětšinou muslimské víry a ministr zemědělství začal dostávat množství „kritických podnětů“ týkajících se rituálních porážek. Zprvu ►

► hájil legislativní stav i praxi, ale v květnu 2015, když ve Sněmovně dostal protiislámsky pointovaný interpelaci komunistického poslance, týkající se rituální porážky *halal*, už připustil možnost úplného zákazu všech rituálních porážek.

O důvodech tohoto ministrova (zatím) půlobratu se můžeme jen dohadovat. Vláda již židovskou obec nepotřebovala, protože církevní restituce a související majtkové vyrovnání již bylo uzákoněno. A ke všemu se společnost migrační krizí dostala do stavu „morální paniky“, takže protiislámský špílec (který by coby vedlejší cíl zasáhl i židovskou komunitu) by sliboval zvýšit volební preference.

První pokus

A tak se stalo, že „pěčič“ poslanců Úsvitu byl 4. února 2016 sněmovně doručen návrh zákona (sněmovní tisk 713) „o zákazu *halal* porážek“. Celý jeho „vtip“ byl v tom, že ačkoliv se vezl na módní vlně antiislamismu, kromě nadpisu v něm pojem „*halál*“ v navrhovaném znění zákona nebyl.

Jeho podstatou bylo novelizovat zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, v platném znění. Změnit se měl § 5f, jehož název by zněl „Porážení zvířat pro potřeby církvi a náboženských společností, jejichž náboženské obřady stanoví zvláštní metody porážky zvířat“.

Vlastní text § 5f by pak nově obsahoval pouze jedinou větu: „Použit k porážce zvířat zvláštní metody stanovené náboženskými obřady se zakazuje.“

Důvodová zpráva obsahovala velmi výstřední interpretaci porážek ritu „*halál*“ a byla korunována podezřením, že poplatek

za porážku „*halál*“ v České republice je prý často příjmem teroristů (kdyby tomu tak bylo, velmi by to omezilo výskyt terorismu ve světě).

A nejen to. Důvodová zpráva byla neskrývaně vedena antisemitismem, což dokazoval poslední odstavec první části její obecné části: „Vzhledem k tomu, že kdyby byly zakázány jen *halál* porážky, jednalo by se o diskriminaci na základě náboženství, se navrhuje zakázat veškeré rituální porážky, včetně košer (hebrejsky כשר, vhodný) porážek.“

Druhý pokus

Poslanci Úsvitu tedy předložili sněmovní tisk 713, v němž chtěli zakázat především islámský ritus *halál*, ale aby nikoho nediskriminovali kvůli náboženství, navrhli zakázat i košerné porážky židovské.

Pak se zřejmě cosi významného v parlamentním zákulisí odehrálo a myslím poslancům Úsvitu se dostalo osvětu nebo co. 11. února 2016, tedy po týdnu, tento návrh zákona (sněmovní tisk 713) stáhli a hned 12. února 2016 jej nahradili dalším (sněmovní tisk 714). Takovou legislativní travestii podle pamětníků nikdo od roku 1990 nepamatuje!

Nově podaný návrh zákona (sněmovní tisk 714) na stejné téma se jmenuje úplně stejně jako jeho předchůdce (sněmovní tisk 713), „o zákazu *halál* porážek“. Osvícení poslanci na to však šli brutálně přímočaře, aniž by se nechali rozházet nějakým ústavním zákazem diskriminace podle náboženství, což v předchozím návrhu zákona, jen o několik dní dříve, v důvodové zprávě výslovně odmítli!

Navrhli zachovat původní § 5f zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, v platném znění, a pouze jej doplnit o nový odstavec ve znění „(8) Toto ustanovení se nevztahuje na *halál* porážky.“

Může za to ministr

Tento obrat na obrtlíku neboli poslanecké názorové zráni má prý na svědomí ministr zemědělství Marian Jurečka. K předchozímu návrhu zákona o zákazu *halál* (sněmovní tisk 713) se prý vyjádřil, že ho ve vládě nepodpoří, přestože má k porážce podle ritu *halál* vážné výhrady (aniž by se vyjádřil, zda košer porážka nalezla milost v očích jeho). Prý byl přítomen porážce jehňat a býka podle ritu *halál* a shledal tuto záležitost nehodnou třetího tisíciletí.

Pikantní je, že tito poslanci, kteří za bilého dne předvedli svůj despekt k ústavním zásadám, nabádají migranty, že musí bezpodmínečně dodržovat naše zvyky, zákony, hodnoty. Nabízí se oprávněný dohad, že v tomto smyslu by si asi s těmi islamisty docela rozuměli. Pro nás z toho plyne veledůležitá poučení: boj proti antivičizacím jevům, jako je islamismus, probíhá jak uvnitř islámu, tak i uvnitř naší společnosti. Bude tedy asi nezbytné vzít rozum do hrsti a přehodnotit možnosti obrany zvyků semitských komunit. Nelze totiž vyloučit, že pro mnoho frenetických „národovců“ a „vlastenců“ bude probíhat dělicí rovina mezi občany právě tudy. A bylo by opravdu osudné setrvávat ve starých stereotypch a nerozpoznat skutečný charakter novodobých hrozeb.

► Jan Schneider, publicista, bezpečnostní analytik, foto: Wikipedia

Izraelská kultura v ČR

Přednáška:

Izrael – migrační dálnice ptáků

17. března od 18 h, Národní muzeum (nová budova – Vínohradská 1, Praha 1)

Izrael je svou polohou na střetu tří kontinentů pravým ornitologickým rájem. Za táhnoucími ptáky se sem každé jaro a podzim sjíždějí tisíce birdwatcherů z celého světa. Naskýtá se jim divadlo, které nemá obdoby. Seznámíte se nejen s táhnoucími hejny známých druhů, například čápů nebo jeřábů, ale i pro nás exotickými druhy jako jsou bulbulové, strdimilové nebo frankolíni.

Přednáší Martin Smrček ze ZOO Praha, po přednášce bude následovat diskuze a odpovědi na otázky posluchačů. Vstupné: 50 Kč.

Více informací na www.nm.cz

Film: Příběh o lásce a tmě

19. března v 18:30 h, 20. března v 16 h, FEBIOFEST, Cinestar Praha Anděl

Adaptace autobiografického románu *Příběh o lásce a tmě* významného izraelského autora Amose Oze je režisérským debutem herečky Natalie Portmanové. Film zachycuje příběh Amosova mládí, jež prožívá ke konci britského mandátu v Palestině a v prvních letech existence státu Izrael. Podrobně líčí vztah mladého Amose k jeho matce a počátky jeho kariéry spisovatele. Zkoumá, co se stane, jestliže pří-

běhy, které vyprávíme, se stanou příběhy, jež skutečně žijeme. Český divák bude mít možnost srovnání filmu s původním románem, které vydalo v roce 2009 nakladatelství Paseka.

Koncert: Black Sachbak

19. března v 19 h, Modrá vopice, Praha

V rámci multižánrového festivalu Žižkovská noc 2016 vystoupí trash metalová kapela Black Sachbak. Trash metal a Izrael je zajímavá kombinace a tak je rozhodně na co se těšit!

Více informací na www.modravopice.eu

Film: Démon

22. března v 19:30 h, 23. března v 17 h,

24. března ve 22 h, FEBIOFEST, Cinestar Praha Anděl

Příběh filmu se odehrává v Polsku. Python přijíždí do rodného města své nastávající ženy Žanety. Jako svatební dar dostane od tchána pozemek, kde si novomanželé plánují vytvořit společný domov a založit šťastnou rodinu. V průběhu příprav pro výstavbu nalezne Python zakopané lidské kosti. Od té doby se začnou dít velmi podivné události. Poslední dílo nedávno tragicky zesnulého polského režiséra Marcina Wrony bude k vidění v Cinestaru. Slavnostního zahájení pražské premiéry se zúčastní hlavní hvězda filmu, izraelský herec Itay Tiran.

V prosincovém čísle Maskilu jsme přinesli článek Dobře utajená soukromá pomoc, kde jsme informovali o cestě několika dobrovolníků do uprchlického tábora Dobove ve Slovinsku. Aktivita skupiny tímto výjezdem neskončila. Během následujících týdnů pokračovala (především prostřednictvím facebookové skupiny) sbírka oblečení, dek, spacáků, dětské výživy a léků, stejně jako shánění peněz a vozidel na cestu (původně plánovaná jedna dodávka se ukázala jako naprosto nedostatečná). Začátkem února vyrazily dvě dodávky naplněné až po střechu – jedna s tříčlennou dámskou posádkou, druhá s pánským obsazením. Cílem bylo řecko-makedonské pomezí a členové týmu tentokrát nezůstali jen u dopravy a předání nákladu, ale několik dní se na místě zdrželi, aby pomohli. Následující texty jsme vybrali z jejich deníků a zpráv uveřejněných na Facebooku. Uvědomujeme si, že zpravodajství a názory na téma uprchlické krize se na čtenáře valí za všech stran, přesto jsme se i my rozhodli se tématu opět věnovat, zejména proto, že právě uprostřed mediální bouře považujeme za mimořádně cenné přímé svědectví z první ruky. (red)

Jezídka Juni a ti druzí

7. únor v 19.27 h, Mariana:

Před dvěma hodinami vyrazila první dodávka... ještě to kluci vezmou přes sběrné místo Bratislava... a pak na nás, doufám, počkají v Novem Sadu.

7. února v 22.14 h, Mariana, Tereza, Dagmar:

Tak my už taky jedeme...

8. února v 14.37 h, Mariana:

Dámy a pánové, přátelé, update: dodávka č. 1 nebyla v noci vpuštěna do Srbska, přenocovali jsme tedy společně v Szegeđu a posilnění halaszle pánové pokračují přes Bulharsko a Rumunsko. My jsme právě s léky překonaly srbské hranice a míříme na Bělehrad...

9. února – dámská posádka na místě v makedonské Gevgeliji; Mariana:

Cena za jízdu vlakem z Gevgelije do Tabanovců stojí 25 eur za dospělé osobu. Jsou ale rodiny, které takovou částku nemají. Během odpoledne to bylo cca 15 osob. Za 200 eur jsme za peníze od vás koupili jízdenku osmi z nich.

10 únor v 9.33 h, Dagmar:

Balkán mě nepřestává fascinovat. Klukům se nakonec podařilo po několikahodinovém čekání přejet z Bulharska do Řecka, kde vyložili svůj náklad oblečení a sunaru pro děti v táboře Idomeni, kde teď panuje velký nedostatek všeho materiálu. Náramně se těšili, jak se budou makedonští celníci tvářit, až dojedou (konečně!!) na makedonskou hranici s dodávkou a na dotaz po tom, co

převážejí, odpoví: „Nic!“ Celník ovšem bez mrknutí oka pravil: „Máte na to papíry?“

13. února, Dagmar:

Za jeden den naší služby v Gevgeliji prošlo táborem cca 1500 lidí na útěku, z osmdesáti procent rodiny s dětmi a staří lidé. Asi tak čtrnáctiletý afghánský kluk s perfektní angličtinou, který překládal a šéfoval celé své skupině (přezdíli jsme mu „big boss“). Jed-

Uprchlíci v Gevgelije. Pověstní mladí muži s mobilními telefony...

nadevadesátiletá stařenka. Elegantní „in-ťouš“ s brýlemi a bekovkou, válečný fotograf a studentský aktivista prchající ze zničeného Aleppa. Těhotná jezídka cestující sama s pěti nemocnými dětmi. Mladý Íránec s nemohoucím otcem na vozíku (toho vrátili zpět za hranici, protože nepocházel ze států SIA). Šest sirotek. Kohokoli z těch lidí bych si bez váhání vzala k sobě domů.

14. únor v 12.30 h, Lubor: Jezídka Juni a její děti

Cestou do Makedonie jsme byli přinuceni jet přes Idomeni, kde jsme vyložili druhou dodávku oblečení a dětské stravy. A to jsme ještě netušili, že se potkáme s Kaiem, který doprovázel Jezídku Juni s jejími pěti nemocnými dětmi a šestým na cestě (jak krásný dvojsmysl). Kai musel Juni nechat v lágru na řecké straně a přejít do MKD vstupem pro non-uprchlíky a jet po vlastní ose. To je ok, protože Jezídě zřejmě uplatňují při výchově a dohledu celé společenstvo, takže padesátiletá skupina byla dobrou podporou. Za

Hranice se uzavírají, kvóty snižují, ale proud uprchlíků neslabne.

děti už tři dny neviděla, protože jsou (pokud jsem to správně pochopila) u nějaké místní rodiny... Na našem účtu je pro Juni už 11.150 Kč! A to je teprve pondělí dopoledne a není to ani 24 hodin, co jsme vás poprosili o pomoc.

netroškaříme a jedeme federativně). Klukům se ale nepodařilo překonat nepropustnou srbskou hranici a za nemalý poplatek byli milostivě vpuštěni zpět na území milované Evropské unie. Druhý den ráno jsme to tedy zkusily my a to ve své životní formě – s kompletním make-upem a roztomilými výrazy ve tváři. Myslím, že nás pustili jen proto, že to množství parfému, které na ně z auta vyvanulo, tam nechtěli mít ani o vteřinu déle. Dostaly jsme sice trochu vyhubováno a jistě jsme zanechaly dojem přihloupkých naivek, ale co – někdy prostě účel světlí prostředky. Takže my jsme vesele pokračovaly dál. Pánové už trochu méně nadšeně... ještě dál. Do Gevgelije jsme dorazily až druhý den dopoledne a rovnou do „krizového centra“, kde nám měli vydat povolení ke vstupu. Dorazily jsme k téměř rozpadlé budově Ministerstva obrany s vybavením ještě z doby války v Jugoslávii (včetně rozbitých oken, výzdoby, kvality toalet...). Jaké bylo překvapení, že nás nikdo nečekal s otevřenou náručí, s nepřetčeným e-mailem naší žádosti. Asi po hodině čekání přijel šéf centra i tábora (ten neješefovatější!) a pozval si nás na kobereček – připadala jsem si jak ve druhé třídě v kanceláři ředitele školy (a to upozorňuji, že do druhé třídy jsem chodila ještě za totáče), takže „to jste si ale měli podat žádost“, a „co jakože vezete“, „jaké je vaše zaměstnání... aha... a to máte potřebu jezdit až sem?“ ... „asi nejste vdané, že?“. Ještě štěstí, že hluboko pod všemi plenami a teplým oblečením jsme vezly léky objednané Červeným křížem, protože po pár telefonátech jsme v ruce držely kus papíru s povolením ke vstupu „na 4 dny ani omylem – na dva a jen od 11.00 do 14.00“. Hned byl náš den krásnější, sluníčko svítilo, už jsme nemusely brečet před policistou u brány, že teda jako fakt těch 1500 km zpátky nepojedeme, jako minule... prostě nádhera.

V táboře jsme předaly léky Červenému kříži, potřeby pro děti Unicef a La Strada a oblečení Charitas – a konečně narazily na Kemala z Nun, který nám pomohl už ▶

naší přítomnosti v Gevgeliji Juni dorazila a byla odeslána dál na sever. Zcela překvapivě Juni v 9. měsíci porodila. A je v porodnici v srbském Šidu. Ráno ji propustí a dál pokračuje v cestě sama s dětmi bez své skupiny. Můžeme jí nějak pomoci?

15. února v 10.30 h, Mariana:

Nové informace od/o Juni: Juni a miminko zůstávají oproti plánu i nadále v porodnici vzhledem k zdravotnímu stavu čerstvé holčičky. Kai je na místě a jakmile bude vědět víc, určitě nám dá vědět. Juni se také necítí nejlépe – zejména proto, že jednak nemůže být spolu s miminkem, a také že své starší

16. únor, Praha, Mariana:

Asi jste si už podle občasných fotek a poznámek nějaký obrázek stihli udělat, ale pokusím se to nějak shrnout. Měli jsme cíl vypravit tentokrát dodávky hned dvě (protože v malém už to asi neumíme), ale nasbíralo se tolik věcí, že tak na půl dodávky nám tu ještě zbylo na příště – což nás sice mrzelo, ale na druhou stranu je to silná motivace pro konec března (?). Každopádně jako vždy se vyjelo s pár hodinovým zpožděním oproti plánu. Kluci ve velké dodávce a my (konečně alespoň jednosměrně „dámská“ jízda) v multivanu cca 3 hodiny po nich. V obou případech se zastávkou v Bratislavě (jak jsem říkala,

► minule – a vlastně znova i tentokrát, když nám nechal prodloužit všechna povolení na celé dny. Provedl nás po táboře, který se od minule trochu rozrostl, a řekl, že můžeme dělat cokoliv, ideálně rozdávat jídlo a teplé oblečení. S organizací, jako je tahle, je to v takovém případě mnohem jednodušší a zároveň mnohem víc zavazující – nepotřebujete žádný papír o tom, kdo jste a jestli máte dostatečné know-how na vydávání ponožek. Na druhou stranu jejich sklad je váš sklad – můžete si vzít, co chcete, respektive co uznáte za vhodné, dát to komukoliv chcete, a to kdykoliv to vám osobně přijde účelné. Práce je v táboře dost a priority se dost mění: jak řekl Jeff, nejlepší je rozdávat jídlo (mimochodem NuN je jediná organizace, která je schopná zajistit denně alespoň 500 porcí teplého jídla...); lidé přicházejí pěšky z Idomeni, odevzdávají své dokumenty policii a vy jste první, kdo po nich nic nechce, stačí se usmát, podívat se jim do očí, pozdravit je jako lidi a nabídnout jim něco k jídlu a pití – těch pár vteřin stačí a rozdíl v jejich pohledu je okamžitý. Potom přichází čekají ve velkém vytápěném stanu, než dostanou zpět své dokumenty, můžou si chvilku odpočinout, najíst se, přicházejí dámy z Unicef a La Strada a hledají děti, které by si chtěly pohrát v jejich stanu, podívat se na pohádku, přebalit v trochu čistém prostředí, ženy, co by rády nakojily v klidu, nebo... pokud někdo danou situaci momentálně není schopen unést, aby si mohl v klidu a tichu odpočinout.

Pak, po vydání dokumentů, většinou nastanou dvě odlišné situace – buď se lidé mohou volně pohybovat po kempu, vysprchovat se, dát si kávu či čaj s wi-fi připojením (žádná kavárna, ale stan s lavicemi po obvodu, který provozuje jedna muslimská náboženská obec, nicméně svým způsobem oáza relativní normalnosti), vyhledat neakutní lékařskou pomoc, vyžádat si „no-

Vnitřek obytné buňky.

vý“ kus nějakého oblečení..., protože jakmile přijede vlak, všichni se začínou v panice sbíhat do dlouhé řady, ze které není radno odcházet. Pak už bylo na nás obcházet řadu, dívat se, kdo co potřebuje, ptát se, zkusit sehnat, rozdat pár lízátek na cestu. Nebo se taky může stát, že než stihnou lidé dojít, už je ženou do přistaveného vlaku, takže nic s toho nestihnou. Takže jsme plnili tašky vším, co jsme našli, a během 300 metrů jsme se snažili předat, co se dalo – většinou hlavně jídlo pro děti na cestu, čepici, na ostatní nebyl čas.

Ještě k těm vlakům – už jsem to tu psala, ale pokaždé, úplně pokaždé se stane, že někdo těch 25 eur na jízdenku opravdu nemá! Jedním z úkolů bylo zjistit kdo, udělat

Skupina Dámská jízda únorovou výpravou nekončí. Nadále shromažďuje materiální i finanční pomoc. Více informací získáte ve facebookové skupině Dámská jízda. Pokud nemáte přístup na Facebook, a přesto byste se chtěli zapojit, kontaktujte, prosím, naši redakci.

seznam a dát ho Kemalovi. Ten pak ty rodiny shromáždil, vzal je okolo celé řady, vytáhl z kapsy třeba 300 eur a ty lístky koupil. Viděla jsem paní, co plakala, protože se styděla, že ty peníze nemá a nebyl schopná to nikomu říct, ale ani nemusela – tíhle kluci už na to mají nějaký radar. Jeff s sebou přivezl ze sbírky, kterou v USA udělal před odjezdem, částku na 2000 jízdenek, taky jsme/jste trochu přispěli.

Večer dorazila do Idomeni naše druhá dodávka – přišel pán z místního ministerstva a říkal, že když počkáme 1–2 dny, že nám zajistí dokumenty k převozu. To jsme ale s díky odmítli a kluci to vložili tam, protože je to fakt jedno, v čí skladu to bude a takhle se to k lidem dostalo o 1 km dříve.

Druhý den ráno se k nám nečekaně, o to však více vítán připojil Kai, který byl na Lesbosu na pláži a když přistál člun s jezidskou skupinou, ve které byla těhotná matka pěti dětí Juni. Už je neopustil a doprovázel je celou cestu až do Idomeni, kde mu bylo znemožněno jít s nimi do tábora, a musel přes standartní hraniční přechod. Podařilo se mu jít s námi do kempu v Gevgeliji, ale v té

Příběh jedné fotografie:

20. února, Dagmar:

Milí přátelé, dnes mám na vás velmi speciální prosbu. Je to asi deset dní, co jsem poznala lidskoprávního aktivistu, zdravotníka a válečného fotografa Fouada z Aleppa. Pět let bojoval s ostatními intelektuály za svobodu od Asadova autoritativního režimu. Teď už ale vládní vojsko a ruské nálety proměnily jeho domov v trosky a lidé v Aleppu ztratili veškerou naději. Odmítli nechat své utrpení dál fotit, když to stejně nepřinášelo žádnou pomoc zvenčí. A tak se bývalý fotograf vydal na cestu v gumovém člunu a s tisíci fotografiemi, aby svoje svědectví předal dál. Teď je v Holandsku, kde místní noviny jeho fotografie otiskly na čelní straně. Čeká v detenčním centru pro migranty. Když jsem s ním naposled mluvila, vznesl ke mě on, muslim, dojemnou prosbu: „Prosím, modli se za Fouada.“

Ze všech jeho krásných, hluboce lidských, i když smutných fotografií jsem vybrala alespoň tuhle jednu. Myslím si, že může oslovit víc než fotografie dětí zabitých na ulici ostřelovači, které jsou naší realitě tak vzdálené, že jsou až nesrozumitelné. Snímek mladičkových vojáků Sýrské svobodné armády dovádějících na zbytcích aleppského luna-

parku vnímám jako nesmírně dojemný výkřik touhy po životě v normalnosti, nezasažené strachem, krutostí a střepinami leteckých bomb. Prosím vás, ať už jste jakékoli víry, modlete se za Fouada, jeho druhy v exilu i ty ve válce. Bůh zaplať!

► době tam Juni ještě nebyla a odjel tedy s Ondřejem a Terezou zpět do Prahy vrátit dodávku. My ostatní jsme v kempu zůstali, a ač jsme se po Juni často ptali, nikdo nám neřekl, že už i se skupinou dorazila. Potkala jsem ji ve stanu pro kojící ženy, aniž bych věděla, že je to ona... měla velmi vyčerpaný až apatický výraz, některé děti spaly, nejstarší dcera neustále plakala, bylo zjevné, že jí bolela hlava, ruce i nohy, do vlaku ji museli odnést. Nicméně nepřestávali jsme po Juni pátrat, a tak Kemal asi ve 3 hodiny ráno jel sanitkou vyzvednout jinou ženu (sice netěhotnou, ale se šesti dětmi) do Idomeni. Jak se potom ukázalo, Juni to nebyla, ale to nikomu nevadilo. Ráno před odjezdem jsme ještě v místním marketu nakoupili jídlo pro děti do vlaku (pitíčka v krabičce, přesnídávky, plastové lžičky, igelitové pytlíky) a odvezli to do kempu – tentokrát sice bez

pomoc s realizací... Nicméně zejména vám všem ve skupině za materiální i finanční pomoc, bez které bychom tam jely jen ve dvou s Terezou a její malou Kiou, jak jsme měly původně v plánu...

17. února v 11.11 h, Mariana:

K dnešnímu dni se na našem účtu sešlo pro Juni 27 240,19 Kč! Troufám si tedy říct, že cca 1000 eur – něco v co jsme vůbec nedoufali... Juni je teď na cestě za svými „staršími“ dětmi. Budeme vás informovat víc, jakmile to bude možné.

17. února, Lubor: Update o Juni od Kaie:

Juni je znovu pohromadě se svými dětmi a společně čekají na vlakové stanici v Šidu. Pro celou rodinu se podařilo zařídit videohovor s otcem. Všechny peníze byly předány,

Kompletní český tým a Kai (uprostřed).

povolení ke vstupu, ale už nás pustili i tak. Přeci jen, kdo pracuje pro NuN, tak to má i u místní policie dobrý. Pozdravili jsme na odchodu kolegy od slovenské i české policie, kteří i sem přijeli pomáhat a hlavně chránit, a vydali se na cestu zpět... Ta už nebyla nijak zajímavá, až na kávu ve Skopje se zástupci Červeného kříže a vodních záchranářů, co se chystají na Lesbos, aby s námi se domluvili na další spolupráci...

Co napsat závěrem. Nevím, některé emoce se ještě neusadily. Jedno vím ale jistě, i když se v každé skupině jakýchkoli osob najde vždycky někdo, kdo vám nesedne, drtivá většina lidí na cestě, které jsem měla tu možnost potkat, byla milá a vděčná. Byla to směsice různých osobností s různých socioekonomických poměrů, různým vzděláním, postavením, jazykovou vybaveností, místem původu i rozličnými zkušenostmi a traumaty, ale nezaznamenala jsem nic, co bych považovala za nepřekonatelné kulturní rozdíly.

Byli jsme tam krátce, ale pro spoustu z nich jsme udělali jejich cestu alespoň o malinký kousek snazší a snesitelnější a v některých konkrétních případech snad i důstojnější. Moc vám všem děkujeme, že jste byli součástí realizace našeho divokého plánu! Děkuju úžasnému týmu na cestě a všem ostatním (které se bojím jmenovat, abych na někoho náhodou nezapomněla) za

děkujeme všem dárcům! Chorvatské organizace byly informovány o jejich nadcházejícím příjezdu. Ještě je potřeba dořešit nějaké papírování v nemocnici a můžou se vydat do Chorvatska. Nikdo ale netuší, zda budou vpuštěni...

20. února v 9.23 h, Mariana: Update o Juni od Kaie

Tři dny Chorvatsko odmítá posílat vlaky přes srbskou hranici. Moje služby v Šidu se tedy omezují na hlídání dětí. Do našeho pokoje se nastěhovaly další dvě ohrožené rodiny, čímž se počet dětí vyšplhal na čtrnáct, k tomu čtyři rodiče a já. Vzhledem k tomu, že porod je vyčerpávající, chtěl jsem Juni umožnit co nejvíc se prospat a ujal se péče o děti. Jak se ukazuje, je i to velmi vyčerpávající. Včera v noci nám konečně dovolili nastoupit do vlaku...

23. února v 8.34 h, Praha, Mariana: Update o Juni:

Právě přišla zpráva z Německa. Zvládli to! Juni a její děti dorazily dnes odpoledne do Německa. Nyní jsou v přijímacím centru v Bavorsku, kde se setkali s manželem/otcem. Tento příběh má šťastný konec. Ale hranice se stále více uzavírají, a lidé přijíždějí dál. Lidé jako Juni a její rodina...

► foto: Ondřej Polák

Kulturou proti antisemitismu

neděle 17. dubna 2016

Jestliže si také myslíte, že antisemitismus je nákaza, která znovu ohrožuje civilizaci, přijďte a připojte se tak k těm, jimž to není jedno.

POCHOD DOBRÉ VŮLE

14 hodin, Praha, náměstí Franze Kafky

Připojte se k pietní vzpomínce na oběti holocaustu a k pochodu na Malou Stranu, který je pokojnou a kulturní reakcí na projevy antisemitismu a nesnášenlivosti.

VŠICHNI JSME LIDI

15 hodin, Valdštejská zahrada

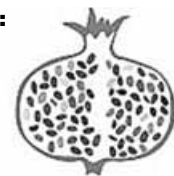
Veřejné shromáždění s kulturním programem za účasti pamětnice holocaustu Doris Grozdanovičové, folkové skupiny Natalika, kantora Michala Foršta, herce Jana Potměšila a dalších předních českých osobností. Vstup volný.

K triumfu zla postačí, když slušní lidé nebudou dělat nic!

Pod záštitou místopředsedy Senátu PČR Přemysla Sobotky, ministra kultury Daniela Hermana a primátorky hl. m. Prahy Adriany Krnáčové pořádá Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém (ICEJ).

www.vsichnijsmelidi.cz

NÁŠ TIP:

JEWISH HOME

Moderní judaika české výroby

Široký výběr mezuz, šabesových svícňů, sederových talířů, souprav na kiduš, podnosů na Purim a Chanuku v bohatých motivech a barvách.

Dodávka do domu, ceník zasíláme e-mailem.

www.jewishhome.eu

Jak to vlastně bylo tehdy v Šušanu?

Tak jako každý rok, i letos budeme o svátku Purim číst knihu Ester. Příběh je jistě dostatečně známý. Studenti gymnázia Lauderových škol se ale v rámci loňského purimového projektu pokusili zamyslet nad příběhem trochu jinak. V rámci literární dílny vymýšleli, jak asi příběh prožívaly jednotlivé postavy. Někteří tvořili sami, jiní ve skupinách. Vznikly tak poněkud netradiční texty, z nichž jsme vybrali tři ukázky. Verze jsou to vskutku nekanonické, ale koneckonců to přece k Purimu patří, že je všechno tak trochu jinak než obvykle...

(red)

Mordechajův deník

4. švat 3139

I seděl jsem u brány paláce města Šušan, kde vládl král Achašveroš, a modlil jsem se k Hospodinovi, aby se Hadase, dceři mého strýce, nic nestalo.

Královské zahrady jsou v Šušanu jediné místo, ve kterém nevládne hluk a chaos.

Bigdan a Tereš, strážci Achašverošovi, byli jediní, kteří v zahradách pobývali se mnou. Svůj rozhovor se snažili co nejvíce utlmit, ale mně neušlo ani slovo. Chtěli vztáhnout ruku na Achašveroše, krále Šušanu.

Řekl jsem tuto zprávu Hadase. Je teď ženou Achašveroše, mohla by to napravit.

8. švat 3139

Hadasa, dcera mého strýce, onu zprávu o Bigdanovi a Terešovi Achašverošovi řekla, neboť jsem se dnešního rána dozvěděl, že propadli hrdlem. Také jsem se doslechl o tom, že vezír Haman byl povýšen nade všechny královny velmože. Nechápu, jaký dojem udělal na Achašveroše, že ho takhle povýšil, každopádně se bojím, že z toho nevzejde nic dobrého.

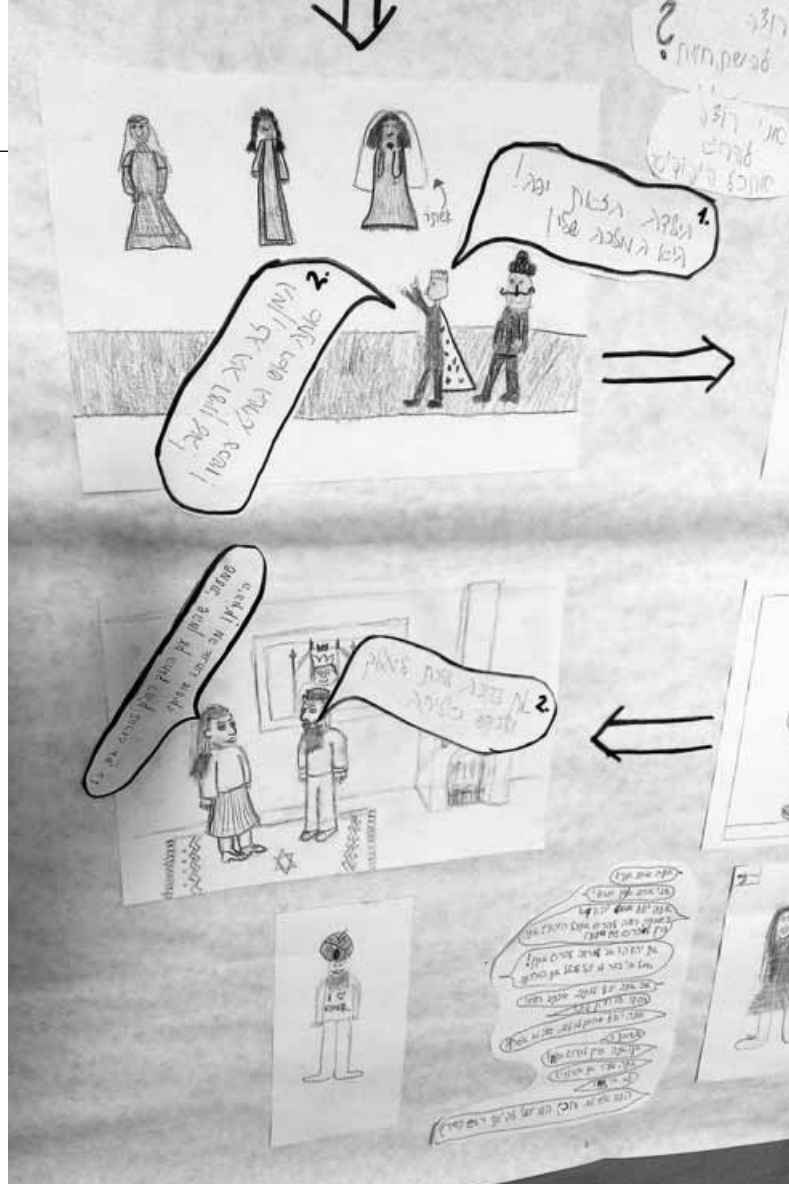
10. adar 3139

Už to přišlo. Myslím ten problém s Hamanem. Král Achašveroš prý přikázal, že se máme Hamanovi klanět. Přemýšlím. Pokud se mu nebudu klanět, poruším zákon, a pokud budu, rozhněvám Hospodina.

Je pravda, že pokud Hospodina rozhněvám, bude to tak napořád, ale pokud rozhněvám Hamana, bude to jen na pozemský život. Já se mu klanět nebudu! Hospodin je můj pán, ne Haman.

Mnoho velmožů se mě potom ptalo, proč jsem se Hamanovi neklaněl, ale já mlčel stejně jako Hadasa před Achašverošem. Haman vypadal dost rozhořčeně, ale alespoň ještě nejsem na marách.

(Martín Inemann, sekunda)

Rovněž komiksy nazvané „Purimšpil“ pocházejí z dílny studentů Lauderových škol, vznikly v loňských hodinách hebrejštiny.

Vašti

(inspirováno volně
obrazem Doriany Graye)

Tři sirky, jedna pro druhou škrtnutá do noci. První, abych viděla tvůj obličej. Druhá, abych viděla tvé oči. Poslední, abych viděla tvá ústa. A tam pustopustá, to vše, aby mi připomněla, když ležíš v objetí mého těla.

Vašti si pro sebe nahlas říkala: Ach, to se mému králi... V tu chvíli se rozletěly dveře a do místnosti neomaleně vstoupil služebnícký lilipután. Jeho hedvábný obleček kontrastoval s gobelíny pokrývajícími stěny královské lože. Služebník marně očkem zapátral po královně, ale rozprostíraly se před ním jen gobelíny. Gobelíny všech barev, ale i tvarů a stylů, ale mezi těmi všemi čínskými či perskými s orientálními motivy na poslíčka nejvíc zapůsobil ten v samotném středu ložnice. Byl to dar od čínského krále, na kterém byla zobrazena královna Vašti ve své celé kráse, v čínském oděvu, obklopená čínskými znaky moci – draky pestrých barev, navzájem propletenými. Celý gobelín byl lemován rudozlatým rámem s růžovým nádechem.

Poslíček štlkl do rozlehlé místnosti: „Král tě čeká, v plné kráse, že uspokojíš jeho i jeho přátele.“ Vašti zaváhala a uslyšela, jak se zabouchly dveře. Myšlenky jí prolétly hlavou jako šíp. Pomyslela na opilého krále a jeho společníky, jak se tam před nimi svléká. Zavolala svou služebnou, ať sdělí králi, že není nějaká jeho konkubína a nehodlá se obnažit přes společnost oblouzenou vínem.

Další den už jí v provazech táhli k hranici vytvořené z jejích milovaných gobelínů a v další chvíli už si mezi plameny pro sebe recito-

- vala: *Tři sirky, jedna po druhé škrtnutá do noci. První, abych viděla tvůj obličej. Druhá, abych viděla tvé oči. Poslední, abych viděla tvá ústa. A tma pustopustá, to vše, aby mi připomněla, když ležíš v objetí mého těla.*

(Thea Pfeffermannová, Abraham Mauer, tercie)

Kniha Ester z pohledu Hamana:

Tak tady visím, houpám se zprava doleva, skoro vesele. Ani už pomalu nevím, proč tu jsem... A jo vlastně, za to může ten Žid. To lýko škrábe. Nudím se. Blbej Žid. Kdysi jsem byl nejmocnější člověk v Šušanu, mocnější než sám král. Jezdil jsem na koni, nosil honosné oblečení a měl velký dům. Všichni se mi klaněli, když jsem projížděl... No, normální život bohatého člověka, do té doby, než jsem jednou jel ke králi. Jako vždy se mi všichni klaněli... Až na jednoho Žida; stál tam jak solný sloup, drze koukal a ruce měl překřížené. Anebo měl jen revma... Aha, to jsem nedomyšlel... teď se cítím špatně. Zkrátka tam stál, civěl na mě a odmítal se poklonit. To vám řeknu, to mi zkazilo celý den. Jak se to vlastně jmenoval? Mor, Mor... to je jedno. Dorazil jsem ke králi. Dal jsem mu víno darem a on se ihned zhuřláká. Rozhodl se, že nám ukáže svoji nahou ženu. Proti tomu jsem neprotestoval. Jenže Vašti se urazila a odešla z paláce. Když král vystřízlivěl, zjistil, že Vašti zmizela. Tak se rozhodl, že se zase zhuřláká. Po několika dalších rundách a hromadě orgií se rozhodl, že potřebuje novou královnu, a pověřil mě, abych mu ji našel. Napsal jsem inzerát a rozeslal po Šušanu: „Hledá se dívka do králova harému. Cena podle dohody. Zn. spěchá.“

K mému překvapení se dostavilo přesně 350 žen a jedna transka. Když jsem šel s průvodem žen a transky městem, zase jsem viděl toho Žida. Zase se neklaněl. Už mě to začalo fakt štít. Hele, může mě z té šibenice už někdo sundat? Ne? Haló! Nu dobrá... Kde jsem to vlastně byl? Jo! Král si vybral jednu, Ester se jmenovala. Byl velmi spokojen a povýšil mě na svého nejvyššího pobočníka. To jsem to ale chytrý hoch. Při jedné audienci si král všiml, že se mu nějaký člověk neklaní. On, Žid jeden. Zeptal jsem se ho: „Žide, proč se neklaníš?“ A ten Žid řekl, že se klaní jen svému bohu. To mě pořádně dopálo.

Tu mě jednou král povolal a zeptal se, co bych dělal s člověkem, který mu zachránil život. Byl jsem si naprosto jistý, že tím myslí mě, a bláhově jsem řekl: „Posadil bych ho na nejlepšího oře, nasadil královský šat a korunu a nechal bych ho provést celým Šušanem.“ Král řekl: „Nechť se stane.“ Radostí jsem byl bez sebe. „Děkuju moc,

králi.“ – „Já vím, je to velká pocta vést koně tomu, kdo zachránil králi život.“ – „Děkuju, děku... moment, co?“ Ukázalo se, že jsem připravil past, která byla určena pro mě. A koho jsem doprovázel? Toho Žida! Větší potupu jsem nikdy nezažil. Na druhou stranu jsem během té dokonalé procházky přišel na geniální nápad... Zabiju toho Žida. Ne, zabiju je všechny! Musí mi to ale projít u krále. Počkal jsem, až bude zase zhuřlákanej, a navrhl, aby vydal dekret, který uzákoní vraždění Židů. Ožrala s tím souhlasil a podepsal to. Ale nevěděl jsem, kdy to celý udělat. Rozhodl jsem se, že si zahraju svou oblíbenou hru. Kostky! Při kostkách jsem se rozhodl, že masakr proběhne 13. adaru. Ach jo, už se na tý oprátce nudím. Každopádně královna mě pozvala na oběd. Byl jsem velmi potěšen, že na mě někdo myslí. Jenže ejhle. Ester byla nakonec Židovka, ožrala si myslit, že chci zabít královnu, no a teď jsem tady. Je tu někdo? Sundejte mě z toho provazu!

(Jakub Kuthan, kvarta, Atur Efrati, Matyáš Dvořák, Eli Loukota, tercie)

Pomozte při pátrání po Haně Epsteinové

Hana Epsteinová se narodila roku 1904 v Hodoníně. Bývalá soukromá vychovatelka se po okupaci Československa začala starat o děti židovských uprchlíků z Německa, Rakouska a obsazeného pohraničí. Byla vedoucí nouzového dětského útulku zřízeného v budově Vinohradské synagogy, tedy na místě dnešní školy ZŠ Sázavská. V péči o děti pokračovala v Terezíně, po deportaci do tzv. rodinného tábora v Auschwitz-Birkenau vedla jeden z tamních z dětských bloků. Pro děti, které nezažily jiné prostředí než přeplněné útulky, ghetto v Terezíně a bloky koncentračního tábora v Birkenau, připravovala zábavní programy, organizovala ale také výuku a zajišťovala co nejlepší stravu. Na její pracovní nasazení, obětavost a oddanost dětem vzpomínali všichni chovanci a sociální pracovníci, kteří genocidu všech Židů a osob za Židy označených na území Čech a Moravy přežili, včetně spisovatelky Ruth Bondy. Hana Epsteinová byla zavražděna v noci z 8. na 9. března 1944, při největší hromadné vraždě československých občanů za druhé světové války. Sama neměla žádné děti, nikdo z jejich příbuzných se nedožil konce druhé světové války. Na rozdíl od kolegy Fredyho Hirsche byla zcela zapomenuta.

Městská část Praha 2 by Hanu Epsteinovou ráda vrátila do povědomí veřejnosti a obrací se tímto na všechny čtenáře s prosbou o pomoc při pátrání po podrobnostech z jejího života. Pokud máte doma fotografii či nějaké další svědectví o životě a práci této výjimečné ženy, dejte nám vědět na e-mail: redakce@praha2.cz.

Letní programy pro děti a mládež

Mezinárodní letní tábor v Maďarsku Szarvas 2016

Československá skupina jede v termínu 10. - 22. července 2016

vhodné pro děti a mládež ve věku 6 - 18 let

Téma letošního roku: Židovský dům

více informací na <http://www.starvas2016.cz> a na e-mailu eva.wichsova@fzo.cz

Více informací o všech programech na eva.wichsova@fzo.cz.

Letní dětský tábor MACHANEJNU 2016

PRO DĚTI VE VĚKU 6 - 15 LET

1. - 8. SRPNA

VÍCE INFORMACÍ NA EVA.WICHSOVA@FZO.CZ

YAGLIT - BIRTHRIGHT ISRAEL

ČESKO-SLOVENSKÁ SKUPINA

10 dní v Izraeli zdarma s Taglit - Birthright Israel: Izrael Experience

Tento zájezd je určen mladým Židům ve věku 18-26 let

GET CONNECTIVITY WITH US! GET SOCIAL ACTION MAKE A DIFFERENCE GET REAL ISRAEL ALL 18 DAYS WITH ISRAELI

15. - 25. 8. 2016 odlet z Prahy

Pro více informací pište na eva.wichsova@fzo.cz

FB: Taglit Birthright Israel:Israel Experience Czech Republic

Židovské muzeum v Praze, Oddělení pro vzdělávání a kulturu

Maiselova 15, Praha 1,
tel. 222 325 172,
education@jewishmuseum.cz,
www.jewishmuseum.cz

Maiselova synagoga,
Maiselova 10, Praha 1:

čtvrtek 7. 4. v 19 h:

Trio Cantabile: Ženy hebrejské bible. Koncert uskupení **Trio Cantabile**, během něhož mimo jiné zazní vybrané árie z oratorií G. F. Händela, Biblických písní A. Dvořáka, ale i skladby moderních autorů, jakými jsou Zdeněk Folprecht nebo Ami Ma'ayani. Účinkuje Trio Cantabile ve složení Ludmila Vernerová (soprán), Václav Kunt (flétna) a Lydie Härtelová (harfa). Vstupenky na koncert je možno zakoupit v předprodeji v Maiselově synagoze nebo v Informačním a rezervačním centru ŽMP (Maiselova 15, Praha 1). *Vstupné 150 Kč*

čtvrtek 14. 4. v 19 h:

Naše 20. století: pohled z druhé strany. Pokračování úspěšného pamětnického cyklu, jenž se zaměřuje na příběh českých Židů ve 20. století v prolínání židovské a nežidovské perspektivy. Pozvání přijaly **Irena Vlachová-Simonová** (*1929), která byla v letech 1949–1960 uvězněna za ilegální pomoc lidem perzekuovaným komunistickým režimem, a **Raja Žádníková** (*1929), bývalá vězeňkyně terezínského ghettá. Moderuje novinář, dokumentarista a spisovatel **Adam Drda**. *Vstup volný*

úterý 19. 4. v 19 h:

Terezínské zvony. Příběh o tom, jak se kamarádství a odvaha utkaly s temným osudem. Divadelní hra **Františka Tichého** v podání studentů a učitelů *Gymnázia Přírodní škola*, která vypráví o životě chlapců z terezínského domova *Nešarim*. Děj vycházející z dobových reálií i příběhů popsaných v terezínských časopisech doplňuje několik zhudebněných básní napsaných dětmi v ghettu. Hra je vhodná i pro školní děti a mládež. *Vstup volný*

čtvrtek 21. 4. v 19 h:

Ratolest Davidova. Večer pořádaný k příležitosti životního jubilea významné české hebraistky **Jiřiny Šedinové**. Jeho součástí bude slavnostní představení jejího překladu kroniky pražského renesančního židovského polyhistora Davida Ganse *Ratolest Davidova* (1592), který právě vychází v nakladatelství *Academia*. Večerem s **Jiřinou Šedi-**

novou a jejími hosty provede **Dita Válová** z *Ústavu filozofie a religionistiky* UK. Výňatky z kroniky přečte **Josef Somr**, hudbu rudolfínské Prahy přednesou **Jiřina Štrynclová** (barokní housle) a **Přemysl Vacek** (arciloutna). *Vstup volný*

pondělí 25. 4. v 19 h:

Vzpomínky z nového domova. V Izraeli žijí ještě stovky lidí pocházejících z území první Československé republiky. V posledních letech se za nimi z Česka vypravují převážně mladí lidé, aby nejrůznějšími způsoby zachytili jejich osudy. Publicista **Jaroslav Balvín** některé zaznamenal v knize *Deník z kibucu: České stopy na břehu Galilejského jezera* (NOVELA BOHEMICA, 2015). Doktorandka **Barbora Císařová** se zabývá činností spolků sdružujících v Izraeli přistěhovalce z ČSR. S těmi z nich, kteří přežili holocaust, natáčejí novinář **Adam Drda** a jeho kolegové ze společnosti *Post Bellum* a z *Ústavu pro studium totalitních režimů* rozhovory na video. Výňatky z těchto vizuálních svědectví doplní rozhovor, který s uvedenými autory povede publicista **Petr Brod**. *Vstup volný*

Auditorium OVK ŽMP,

Maiselova 15, 3. patro:

středa 6. 4. v 18 h:

Voices out of Ruins: The Yiddish Writer Mendel Man (1916–1975). Přednáška **prof. Sabine Koller** z *Univerzity v Regensburgu* se zaměří na období bezprostředně po konci války, kdy tisíce židovských uprchlíků usilovaly o nový začátek v zemi pachatelů. Mezi nimi byl i spisovatel, novinář a malíř **Mendel Man (1916–1975)**. Přednáška představí odlišné stránky Mendela Mana, jednoho z nejvýznamnějších židovských spisovatelů poválečného období. Ve svých novinových článcích velmi přísně odsuzoval nacistické zločiny. Svou poezíí propůjčil hlas mrtvým, kteří ztratili své životy během šoa. Ve své próze s psychologickým mistrovstvím hledal nový smysl lidství. V angličtině. *Vstup volný*

neděle 10. 4. 2016 v 14 h:

Nedělní program pro děti a jejich rodiče – Lvíček Arje slaví Pesach. Podaří se Mojžíšovi zachránit všechny Židy z egyptského otroctví? Jakých deset ran padlo na Egypt? Projde Mojžíš mořem suchou nohou? To všechno a ještě mnohem více se dozvíte v naší pesachové dílně. **Prohlídka: Klauzová synagoga. Jednotné vstupné 50 Kč**

středa 13. 4. v 18 h:

From Antijudaism to Antisemitism, and Back Again? Přednáška amerického historika **Stevena Englunda** (*Zentrum für Anti-*

semitismusforschung, Berlín) založená na dlouhodobém výzkumu antisemitských hnutí v Německu, Rakousko-Uhersku a Francii mezi lety 1800 až 1914 přináší následující zjištění: společensky represivní chování vůči Židům nelze vysvětlit pouze odkazem ke společenským, ekonomickým, politickým, kulturním a rasovým faktorům, jak činí většina současných odborníků na poli studia antisemitismu. Přístup, který důsledně vylučuje společenskou obraznost založenou na náboženství a „náboženskosti“, nemůže vysvětlit násilnost, iracionalitu a emocionální zatíženost činů pramenících z antisemitismu. Adekvátní historické vysvětlení musí brát systematicky v potaz vědomé, ale především nevědomé a prastaré náboženské faktory. Přednáška probíhá v rámci volného cyklu k dějinám antisemitismu. V angličtině. *Vstup volný*

úterý 26. 4. v 18 h:

Proč v ghettu múzy nemlčely? Vernisáž výstavy studentských prací z XVII. ročníku výtvarné soutěže Památníku Terezín. Spisovatel Norbert Frýd, jeden z vězňů terezínského ghettá, o něm později napsal: „Ani zde nepolevil vzdor, zatvrzelá vůle držet se života se smyslem pro drobné radosti, pro hezké věci.“ I v tíživých životních podmínkách ghettá a koncentračních táborů dokázali lidé skládat a provozovat hudbu, malovat a psát nebo jinak tvořit. Symbolem tohoto pozitivního vzdoru se stala dětská opera Hanse Krásky *Brundibár*. Zamyšlení nad tvůrčivostí a uměním ve vsudypřítomné atmosféře smrti a lidského zla bylo i tématem tohoto ročníku výtvarné soutěže Památníku Terezín. Úvodní slovo pronese **Pavel Straka** z památníku Terezín. *Vstup volný*

středa 27. 4. v 18 h:

Židovské motivy v českém hraném filmu. Čtvrtý díl z filmového cyklu **Alice Aronové** se věnuje zpracování tématu tzv. ghettá bez zdí. Úvodní přednáška se soustředí na zdařilou adaptaci novely Jana Otčenáška *Romeo, Julie a tma* (1959) a boj režiséra Jiřího Weisse s cenzurou, ale i na film *...a pátý jezdec je Strach* (1964) natočeného podle povídky Hany Bělohorské *Bez krásy a bez límce*. **Projekce: ...a pátý jezdec je Strach (98 min, 1964), režie Zbyněk Brynych.** *Vstup volný*

Výstava v prostorách OVK:

„Lid z Judy“ aneb Židé na rovníku. Výstava fotografií Ivany Yael Brunner – Nepalové do 14. 4. 2016. Od 27. 4. do 23. 6. 2016: **Proč v ghettu múzy nemlčely?** Výstavy studentských prací z XVII. ročníku výtvarné soutěže Památníku Terezín. Po-čt 12–16 h, pá 10–12 h, během večerních programů a po domluvě.

pobočka Brno:

**třída Kapitána Jaroše 3, 602 00 Brno,
tel. 544 509 651, 544 509 652**

pondělí 4. 4. v 18 h:

Budování státu bez antisemitismu? Násilí, diskurz loajality a vznik Československa. Prezentace knihy a diskuse s autory **Michalem Franklem** a **Miloslavem Szabó** o jejich práci, jež přibližuje roli antisemitismu v české a slovenské společnosti v době rozkladu habsburské monarchie a formování československého národního státu. Kniha zasazuje vývoj českého a slovenského antisemitismu do kontextu diskusí o podobě národa a jeho státu, zkoumá, jakou roli hrálo protižidovské násilí či praktická protižidovská politika a propaganda proti židovským uprchlíkům právě v kontextu „budování státu“. *Vstupné 30 Kč*

úterý 5. 4. v 18 h:

Židovka aneb Žonglování se životem. Úspěšné představení Divadla Kufr, které netradičním způsobem využívá žonglérského umění k vyjádření pocitů a představ židovské dívky, která se stala součástí nelidské nacistické mašinérie. Hrají: Adéla Kratochvílová a Dagmar Heiland Trávníková. Hudba: Lubor Pokluda. *Vstupné 50 Kč*

úterý 12. 4. v 18 h:

Osudy synagog v českých zemích od roku 1945 do současnosti. Přednáška **Jaroslava Klenovského** s bohatým fotografickým doprovodem seznámí se stavem, počty a osudy synagog na území České republiky od druhé světové války přes období komunismu až po současnost. Tu ilustruje nedávno po opravách zpřístupněná funkcionalistická synagoga v Brně na ulici Skořepka. Výstavu černobílých fotografií z jejího slavnostního otevření naleznete v sále OVK celý měsíc. *Vstupné 30 Kč*

neděle 17. 4. od 14 h:

Ve vile Löw Beer, Drobného 22: **Vesele na Purim!** Ve spolupráci s vedením vily Löw Beer nabízíme návštěvníkům této nově zrekonstruované slavné brněnské stavby odpoledne, věnované židovskému svátku Purim, jenž se v židovském kalendáři slaví 14. adaru. Ten letos připadl na 24. března. Svátek oslavuje záchranu židovského národa, kterou popisuje biblická kniha Ester. **14–16 h: Dílna výroby masek pro děti i dospělé** – vede lektorka OVK Brno, **15–16 h: Purim** – přednáška brněnského rabína **Štěpána Menaše Klimenta** seznámí s historickým pozadím tohoto svátku i s tím, jak je slaven v současnosti. *Vstup zdarma*

úterý 19. 4. v 18 h:

Domy věčnosti I – Jevíčko, Loštice, Úsov. První přednáška z chystaného cyklu přednášek **Heleny Bretfeldové** věnující se židovským hřbitovům na Moravě. Lektorka představí trojici židovských hřbitovů s různou úrovní zachovalosti, která zároveň dokumentuje historii tří židovských obcí a následný přístup obyvatel tří měst k jejich odkazu a památce po druhé světové válce. Ani pětisetletá historie židovského osídlení v Jevíčku nestačila k záchraně židovského hřbitova, který nejprve poničili fašisté a následně ho komunistická nomenklatura přeměnila v park na okraji obce. Na cenný loštický hřbitov z poloviny 16. století částečně prorostlo sousední hospodářství, hřbitov je však zachovaný a postupně se renovuje a čistí. Úsovské pohřebiště zachované a udržované od roku 1646 na návrší nad synagogou je vzorovým, dobře ošetřovaným hřbitovem se skvostným spektrem bezmála tisíce náhrobků barokního, klasicistního i novorománského typu s bohatou ikonografií. *Vstupné 30 Kč*

Celý duben můžete v sále OVK Brno zhlédnout výstavu nazvanou **Cesta Tóry**. Výběr černobílých fotografií čtyř autorů – Jindřicha Buxbauma, Jaroslava Hejla, Petra Míkovce a Borise Baraka Selinger – zachycuje slavnostní akt dopisování Tóry i jejího vnesení letos v lednu do opravené brněnské synagogy. Tato slavnost se stala významnou událostí v poválečných českých a moravských židovských dějinách. Výstava je přístupná ve dnech programových akcí a po přechodě telefonické domluvě a koná se ve spolupráci s Židovskou obcí Brno. *Vstup volný*

Hlubočepský zámeček
9.4.2016 od 19:00
PLES HAKOACH

Vážení přátelé,
s radostí Vás zveme na 8. výroční ples židovského sportovního klubu HAKOACH, který se tradičně bude konat v Hlubočepském zámku.
Program: živá hudba, raut a překvapení...
Těšíme se na Vás
Sportovní klub Hakoach

Cena vstupenek včetně rautu: 250 Kč
(do 1. 4. 2016 při zaslání na účet)
nebo 300 Kč včetně rautu
(po 1. 4. 2016 při zaslání na účet nebo platbě na místě)

(platí účty 2900495835/2016, variabilní symbol 81, do účtů pro příjemce uvést jméno a příjmení)
Hráti obdrží vstupenky při příchodu na základě předání platby

spojení
Hlubočepský zámek
Nad konečnou 1
č.6, 12, 14, 20
ze stanice
Smíchovské nádraží
zastávka tramvaje Hlubočepy

Rozhlasová hra o Otle Kafkové-Davidové

Stanice Vltava uvede 24. března od 20 h původní rozhlasovou hru **Ottla**, zobrazující v širší perspektivě poslední měsíce života této nejmladší sestry Franze Kafky, která se po ročním pobytu v Terezíně přihlásila dobrovolně jako ošetřovatelka ke skupině polských židovských dětí, které přežily povstání v bělostockém ghettu a byly odtransportovány do Terezína. Odtud bylo více než 1200 dětí spolu se svými ošetřovateli v říjnu 1943 místo do neutrální země odvezeno do Auschwitzu-Birkenau, kde byli všichni okamžitě zavražděni v plynové komoře. Tak během šoa zahynula poslední ze tří Kafkových sester.
Rozhlasovou hru Petra Balajky Ottla připravil režisér Dimitrij Dudík. Obsazení: **Ottla Kafková-Davidová**: Taťána Medvecká; **Franz Kafka**: Martin Myšička, doktor Herškovice: Jan Vlasák, dále hrají Andrea Elsnerová, Tereza Bebarová, Josef Somr, Lucie Černíková, Kamil Halbich, Zdeněk Maryška a další. Po odvysílání bude možno si hru poslechnout na webových stránkách Českého rozhlasu.

Židovská obec v Praze zve:
Káva o čtvrté
kavárna od 15 h, zahájení programu v 15.30 h

téma na březen a duben: „Ženy nám to řeknou“

16. 3. 2016: Mgr. Zora Hesová,
Náboženská hnutí a sekularismus.

6. 4. 2016: prof. PhDr. Olga Lomová, CSc.,
sinoložka, Ústav Dálného východu FF UK.

12. 4. 2016: RNDr. Taťána Míková, absolventka jaderné i matematicko-fyzikální fakulty UK není pouze „rosnička“ ČT.

Připravil Honza Neubauer, jan@neub.ch, tel.: 602 364 682, twitter: @neubJan. Pořad se koná za finanční podpory Magistrátu hl. města Prahy

Dojde k obnově židovského hřbitova v Libni?

V souvislosti s kauzou Libeňského mostu, který v únoru unikl téměř jisté demolici, se otevřela otázka dalšího osudu památky, prohlašované za již zaniklou – tedy starého židovského hřbitova.

Památka nebo ne památka?

Starý židovský hřbitov v Praze-Libni vznikl někdy na konci 16. století. Tehdy sloužil místní komunitě, která se významně rozrostla poté, co Marie Terezie po prohrané válce s Prusy vypověděla Židy z Prahy (1744). Tak vznikl nejenom Židovské pece, ale i libeňská židovská čtvrť, jejíž pozůstatky můžeme

Pozemek bývalého hřbitova, v pozadí rozestavěný komplex Nová Palmovka a poslední budova starého nádraží.

vidět v okolí Palmovky. Hřbitov se rozkládal přibližně od Vojenovy ulice přes dnešní ústí Libeňského mostu k bývalému nádraží Dolní Libeň až do těsné blízkosti dnešní Palmovky. Roku 1892 se na něm přestalo pohřbívat a libeňští souvěrci začali místo něj používat hřbitov v Davídkově ulici blízko stanice Ládví (jehož obřadní síň slouží dnes jako hostel).

Hřbitov zanikal postupně: nejprve musela r. 1875 část na jižní straně (tedy blízko budovaného multifunkčního centra Nová Palmovka) uvolnit místo vznikajícímu nádraží. To spojovalo průmyslové čtvrti Vysočany a Libeň s (dnes rovněž zaniklým) nádražím Praha-Těšnov, konečnou stanicí slavné Rakouské severozápadní dráhy. Pozůstatky více než sto let starého nádraží, přesněji řečeno jedna staniční budova a zbytky nájezdu, patří dnes již samy mezi průmyslové památky.

Další část zanikla v letech 1926–1928 při stavbě betonového Libeňského mostu, který výrazně ulehčil spojení s Holešovicemi a Bubny. Roku 1938 byl mimochodem přejmenován na Baxův, podle advokáta a primátora Karla Baxy (1862–1938), nechvalně proslulého svým angažmá během hilsneriády. Roku

Celkový pohled na lokalitu Palmovka – synagoga zcela vlevo, pozemek bývalého hřbitova uprostřed.

1940 mu bylo navráceno původní jméno, po osvobození 1945 byl opět přejmenován na Baxův, v letech 1952–1962 nesl název Stalingradský, ale po odsouzení kultu osobnosti dostal opět původní název, který nese dodnes.

Třetí, poslední a největší část hřbitova zanikla během akce Za Prahu krásnější v letech 1964–1965. Hroby byly zavezeny, pravděpodobně lomovým kamenem a sutí. Kurátor Židovského muzea v Praze vyslovil v rozhlasovém pořadu Šalom alejchem¹ naději, že větší část náhrobků pod zemí může být zachována. Vzhledem k tomu, že ke hřbitovu existuje dokumentace, nabízí se možnost alespoň částečné obnovy. To by znamenalo jednak odstranění alespoň části navážky a rekonstrukci náhrobků, dále pak ohraničení prostoru podléhajícího „hřbitovnímu režimu“, kde by nebylo možné např. venčit psy a jezdit na kole, ale který by se mohl stát klidnou oázou na posezení.

Zatím však hřbitov, stejně ani Libeňský most a nádražní budova, památkou není. V lednu podala iniciativa Libeňský most Nebourat, Nerozšiřovat na Ministerstvo kultury ČR žádost, aby most i přiléhající židovský hřbitov byly prohlášeny za památku. Iniciativa navázala na dřívější žádosti z let 2004 (Národní památkový ústav) a 2015 (Klub za starou Prahu). Ve všech žádostech jsou most i hřbitov uváděny společně, s odůvodněním, že zásah do jedné z nich ovlivní nezbytně druhou.

Rozhodnutí ministerstva se pravděpodobně dozvíme krátce po uzávěrce Maskilu. Pokud bude zamítavé, žadatelé se zřejmě odvolají nebo s podobnou žádostí zanedlouho přijde někdo jiný.

Výhledy a možnosti

Vedení MČ Praha 8, pod kterou hřbitov spadá, se každopádně ocitá před nelehkým rozhodováním: V těsné blízkosti zaniklého hřbitova se nachází čím dál ošumělejší Libeňská synagoga, občasně využívaná ke kulturním akcím a ještě občasněji k bohoslužbám. Neda-leko, ve Voctářově a Koželužské ulici, se

pak nacházejí poslední domy židovské čtvrti, k nimž patří hospůdka U Horkých, známá z knih Bohumila Hrabala. Pokud to městská část pojme jako příležitost k rozvoji, mohl by zde do několika let vzniknout např. památkový okruh věnovaný židovské Libni, který by do oblasti přivedl turisty (a tím i peníze).

Na druhé straně, zanedbané prostranství na místě někdejšího hřbitova těsně sousedí se vznikajícím multifunkčním centrem Nová Palmovka a nabízí se k řadě lukrativnějších využití. Tlaky na úřady (ministerstvo i městskou část) tedy nebudou malé.

Současný stav je nicméně jednou z nejhorších variant: pozemek, pod nímž se hřbitov nachází, je de facto jen částí širšího území městské divočiny, rozprostírajícího se od jižní části Voctářovy ulice až k Palmovce. Kromě množství odpadků tu najdete zvířecí i lidské výkaly, injekční stříkačky a rozřezané peněženky.

Možná by stálo za to, aby městská část začala promýšlet budoucnost všech zmíněných prvků společně, s ohledem

Pohled na zbytky hřbitovní zdi.

na to, jak nejlépe propojit jejich funkce a využití. Pak bychom se mohli dočkat toho, že se místa, jimiž teď většina prochází jen nerada a co nejrychleji, stanou naopak vyhledávaným cílem, a to nejen Pražanů.

► **Text a foto: Ruth Jochanan Weiniger**

¹ Celý pořad si lze přehrát na internetových stránkách Českého rozhlasu: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy_zprava/obnovou-stareho-zydovskeho-hrbtova-by-liben-ziskala-vyznamne-historicke-misto--1585943